

Natur & miljø

NATUR & MILJØ / 4-2011
ET MAGASIN FRA NATURVERNFORBUNDET

FOTO: HELGA LERKELUND

→ [Vindusgift](#) side 6-7

→ [Dyr fugl](#) side 17-19

→ [Kilimanjaro](#) side 30-31

Voss vil bygge ut vernet elv:

PADLER FOR VERN

Ren
luft er
et felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

Utgiver av Natur & miljø:

Naturvernforbundet
Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge.
Tlf: 23 10 96 10
E-post: redaksjonen@naturvernforbundet.no
Telefaks: 23 10 96 11
Bankgiro: 7874 056028

Redaktør:

Kristian Skjellum Aas
ka@naturvern.no

Journalister:

Martin Ødegaard
mo@naturvernforbundet.no
Tor Bjarne Christensen (permisjon)
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97
Lay-out: Ketill Berger, Film & Form
Designmal: Gazette
Trykk: Ecoprint

Abonnement:

Institusjoner: kr. 700,-
Enkeltpersoner: kr. 360,-
Bestilles hos
medreg@naturvernforbundet.no
eller www.nogm.no

Naturvernforbundet innestår ikke
for miljøvennligheten til de bedrifter,
tjenester eller produkter som det
annonseres for.

BAKGRUNNSFOTO:
ERNST VIKNE/FLICKR.COM

INNHold: NR 4/11

”Vi gikk hardt ut mot prosessen, for maken til frekkhet skal en lete lenge etter. Her bruker kommunen Ekstremsportveko for alt den er verdt, og så kommer planene om utbygging.”

Margrethe Alm, festivalsjef for Ekstremsportveko på Voss, om utbyggingsplanene for Raundalselva.
Side 23-25

Valg: Kommunal miljøsvikt side 4-5

Giftige vinduer side 6-7

Hummervekst side 11

Terminal til besvær side 14-15

Norges dyreste fugl side 17-19

Padler for vern side 23-25

Fra ungdommen side 38-39

FASTE SIDER

I korthet / side 16

Fotokonkurranse / side 20-21

Nytt fra Naturvernforbundet / side 32-35

Miljøagentene / side 36-37

Innrømmer oppdrettsskyld side 8-9

Det halvstatlige norske oppdrettsselskapet Cermaq innrømmer miljøsvikt i Chile.

ILLUSTRASJONSFOTO: FLICKR.COM

Forside: Padling i Raundalselva.
Foto: Vidar Herre/Hordaland

**Neste Natur & miljø kommer i oktober/
november 2011.**

LEDER

Konspirasjoner og klima

Dette var sommeren Norge ble rystet i grunnvollene. Fire aktive medlemmer i Naturvernforbundets ungdomsorganisasjon Natur og Ungdom var blant de drepte på Utøya. Naturvernforbundets kontorer ligger snaut hundre meter unna sprengstedet i Oslo sentrum, men bygget ble ikke alvorlig ødelagt. Uten å foregripe etterforskningen virker det som om en persons menneskefiendtlighet og tro på konspirasjonsteorier kostet 77 mennesker livet.

Hendelsene i Oslo og på Utøya er unike i sin grusomhet. Men konspirasjonsteorier som kan gi grobunn for menneskefiendtlighet eksisterer også innen miljøfeltet. Man skal ikke bla langt i nettforum for å finne beskyldninger om at klimakrisen er en fantasi, skapt av politikere, forskere eller miljøvernere for å sikre seg kontroll og makt, skape et sosialistisk samfunn, inndrive mer skatt eller etablere en eller annen ny verdensorden. Slike synspunkter er såpass utbredt at de dominerer kommentarspaltene nettavisene har om klima, og har bidratt til at nettavisen forskning.no har stengt sine kommentarfelt på klimasaker.

Klimaproblemet er stort og omfatter hele menneskeheten. Derfor er det nødvendig med en felles forståelse for å løse problemet. Konspirasjonsteorier rundt klima skader arbeidet og fremdriften for å finne en løsning. Derfor er det viktig å ta et oppgjør med disse. Terroristen fra Oslo og Utøya hadde et helt kapittel i sitt såkalte «manifest» fullspekket med konspirasjonsteorier rundt klima.

Som en demokratisk miljøorganisasjon, som støtter opp under og søker å forsterke det demokratiet terroristen ville rive ned, er det vårt ansvar å drive påvirkningsarbeid både mot folket og makten, bringe faglig forankret informasjon, konfrontere konspirasjonsteoriene og hele tiden holde oss oppdatert, både innen klimaforskningen og -politikken. Og alle andre områder vi jobber med. Ingen skal hindre oss i å være Naturvernforbundet. Vi ønsker å følge opp statsminister Jens Stoltenbergs kloke formaning, og hedre minnet om de som falt 22. juli ved å være enda mer Naturvernforbundet.

Kristian S. Aas / Redaktør

BLIR VALGET ET MILJØVALG?

Ved forrige valg mente 24 prosent av velgerne at miljø var den viktigste saken. Ikke siden 1989 har miljøspørsmål vært så høyt oppe på agendaen. Men hvor står miljøraken i dag?

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

12. september er det kommune- og fylkestingsvalg. Kommuner og fylker utøver store deler av norsk miljøpolitikk, og har blant annet makten i arealsaker, avfallsaker og samferdsel. Kommunene har store muligheter til å gi dispensasjoner fra gjeldende restriksjoner på blant annet bygging i strandsoner og motorferdsel i utmark. Likevel er miljø ofte lavere på agendaen ved lokalvalg enn ved stortingsvalg, forklarer valgforsker Hanne Marthe Narud ved Universitetet i Oslo.

MILJØ VIKTIG, MEN IKKE VIKTIGST?

– Det er den nasjonale politikken som legger rammene for miljøpolitikken. Dermed har miljøraken større sjanse til å bli en toneangivende sak ved stortingsvalg. Men regionalt, der det finnes konfliktfylte miljøraker i kommunene, kan miljø spille en stor rolle også ved kommunevalg, sier Narud.

FOTO: BOSCH DANJOU/FLICKR.COM

Trafikkmaskinen på Nygårdstangen fordeler biltrafikken i Bergen. Luftforurensningen i vestlandshovedstaden er så høy at en egen byluftliste stiller til valg.

Hun minner om at selv om miljø ble oppfattet som en av de aller viktigste sakene ved forrige valg, gjorde ikke de tradisjonelle miljøpartiene det spesielt godt.

– Både SV og Venstre, som oppfattes som sakseiere på miljø, gjorde dårlige valg. Det kan tyde på at andre saker tross alt var

enda viktigere for velgerne når de bestemte seg for parti. For regjeringspartiet SV må dette fortone seg som et paradoks: De oppnår gjennomslag for mer av sin miljøpolitikk enn de noensinne har gjort før, men klarer ikke å utnytte dette. 30 prosent av partiets egne velgere mener Regjeringen har en dårlig miljøpolitikk, sier Narud.

Slik miljøsjekker du din kommune

– Lurer du på hvordan de som styrer i din kommune gjør det miljømessig? Sjekk Natur & miljøes store kommuneundersøkelse på www.nogm.no, og konfronter dine lokalpolitikere med tilstanden!

Alle for bybane i Bergen

Alle partier i Hordaland fylke ønsker full utbygging av bybanen i Bergen. I Bergen kommune er det bare Frp og Pensjonistpartiet som er negative. Det viser Naturvernforbundet i Hordalands miljøvalgundersøkelse. De har stilt 14 miljørelaterte spørsmål til alle partier som fikk mer enn 1500 stem-

mer ved forrige valg, og den enorme, tverrpolitiske støtten til bybanen er det mest overraskende resultatet av undersøkelsen.

Totalt er det Miljøpartiet De Grønne og Venstre som kommer aller best ut av undersøkelsen, med SV og Rødt like bak.

FOTO: UNIVERSITETET I OSLO

– Det er den nasjonale politikken som legger rammene for miljøpolitikken. Dermed har miljøsaken større sjanse til å bli en toneangivende sak ved stortingsvalg, sier valgforsker Hanne Marthe Narud ved Universitetet i Oslo.

MANGLER STORT MILJØPARTI

I andre land vi gjerne sammenligner oss med finnes det ofte rene miljøpartier som er sterke. I Sverige oppnådde Miljöpartiet 7,3 prosent av stemmene ved forrige riksdagsvalg. I Tyskland fikk Die Grünen 10,7 prosent ved forrige forbundsdagsvalg, og overtok makten i den mektige industristaten Baden-Württemberg i 2011 etter et brakvalg der de fikk 24,1 prosent av stemmene. De veltet et sammenhengende konservativt styre siden 1953. I Norge har Miljøpartiet De Grønne imidlertid aldri fått fotfeste. Ved stortingsvalg er deres beste resultat 0,4 prosent.

– Når det kommer nye ideologiske bølgjer, kan to ting skje. Enten dannes det et nytt parti som fanger opp bølgen, eller så blir innholdet i bølgen inkorporert i de eksisterende partienes politikk. I Norge har det siste skjedd, og SV og Venstre oppfattes som de som «eier» miljøsaken. Dermed blir det ikke rom for et rent miljøparti, sier Narud.

VIL AT LUFTA SKAL VÆRE FOR ALLE

Tidligere har flere rene miljølister stilt opp ved kommunevalg. Den største kommunen som kan skilte med en slik liste i år er Bergen, der Byluftlisten stiller til valg for første gang. De skal kjempe for å bedre luftkvaliteten i Bergen sentrum, men har møtt sterk kritikk fra valgforsker Frank Aarebrot, som mener lista mener akkurat det samme som fem av partiene som allerede stiller til valg.

– Det er enkel logikk at hvis fem partier mener luften må bedres, så hjelper det ikke at det kommer et sjettede parti som mener akkurat det samme. Man trenger ikke være professor for å forstå det, sier Aarebrot til NRK.

– Alle partier sier

de vil ha bedre luft, men spørsmålet er i hvor stor grad de setter fokus på det. Vi har tro på at det trengs noen som jobber dedikert, nå, med dette. Byrådet i Bergen sier også de vil ha bedre luft, men vil ikke gjennomføre tiltakene som fungerer. Vi har fått satt lufta på dagsorden i Bergen, sier Endre Tvinnereim, som er førstekandidat for Byluftlisten til bystyret i Bergen.

VI LEGGER TIL
RETTE FOR DE
SOM KOMMER
ETTER!

HRS

DET FINNES IKKE AVFALL - KUN RESSURSER | WWW.HRS.NO

www.chilidroundup.no

Kritisk stråling ved atomkraftverk

■ Atomkraftverket i Fukushima i Japan, som ble ødelagt under jordskjelvet og tsunamien i vår, er fortsatt ikke stabilisert. Nylig fant arbeidere ved kraftverket lommer med radioaktivitet som var høyere enn 10 sievert (10 000 millisievert). Dette er strålingsdoser som er dødelige etter kort tids eksponering.

De som arbeider med å stabilisere reaktorene kan ikke utsettes for mer stråling enn 250 millisievert på ett år, ifølge den engelske avisen The Guardian. Arbeidet med å stabilisere reaktorene er planlagt ferdigstilt i januar 2012.

Pris til dalvenner

■ Maridalens venner i Oslo er tildelt Den nasjonale kulturlandskapsprisen for 2011. Det er Norsk Kulturarv som deler ut prisen, og Maridalens venner mottok prisen under Maridallsspelet i slutten av august.

– Maridalens venner får prisen for stort engasjement og sterk innsats over flere år som har ført til at grunneiere og bygdefolket er blitt oppmerksomme på verdiene i kulturlandskapet og interesserte i å ta vare på dette, skriver Norsk Kulturarv i en pressemelding.

FOTO: NORSK HAVBRUKSSENTER/FLICKR.COM
Denne laksen tåler nanosølv dårlig, viser ny norsk forskning.

Nanosølv akutt giftig

■ En studie fra Norsk institutt for vannforskning tyder på at nanosølv, bittesmå sølvpartikler som tilsettes treningstøy, plaster, kjøleskap, vaskemaskiner og annet for å virke bakteriehemmende, er akutt giftig for smålaks. Ved en konsentrasjon på 100 mikrogram nanopartikler av sølv per liter vann døde flere av fiskene etter bare to dagers eksponering.

– Dette var veldig overraskende for oss. Det var en mye sterkere effekt enn forventet, sier forsker Eivind Farnen til forskning.no.

Nyheter: Giftige vinduer

GIFTPROBLEME

Problemene med gift i vinduer er ikke over når PCB-vinduene er samlet inn. Klorparafiner kan vise seg å være et enda alvorligere giftproblem.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Vi står midt oppi en avfallsstorm. Og det er ingen grunn til å tro at den avtar når alle vinduene med PCB er samlet inn, sier Kim Borgen. Han er prosjektleder i firmaet PCB Sanering AS, som samler inn og destruerer isolerglassvinduer med PCB-holdig lim og tetningsstoff. Samtidig er Borgen styreleder i Vindusretur AS, et selskap som nylig er godkjent for å drive innsamling av PCB-holdige vinduer.

750 000 VINDUER I TOPPÅRET

Firmaet har tatt prøver av isolerglassvinduer produsert etter at PCB hadde blitt tatt ut av bruk på slutten av 1980-tallet. Rundt halvparten av disse vinduene inneholdt såpass mye klorparafiner at de skal behandles som farlig avfall.

– Disse vinduene har en levetid på 20–30 år, noe som tilsier at de begynner å skiftes ut nå. Dette er en langt større avfallsstrøm enn PCB-vinduene, der det maksimalt har vært samlet inn 73 000 ruter på ett år. Våre beregninger tyder på at det kan bli kastet så mye som 750 000 vinduer med klorparafiner i toppåret, som kommer rundt 2020. Da er det viktig at det finnes gode ordninger som hindrer at dette avfallet går på dynga, og giftene spres i naturen, sier Borgen.

DYRERE MED KLORPARAFIN

Et miljøgebyr på alle nye vinduer har finansiert PCB-returordningen, slik at det ikke skal bli dyrere for avfallseierne å kvitte seg med et PCB-vindu enn med et giftfritt vindu. Hadde det vært dyrere, ville avfallseiere hatt økonomiske fordeler av å kvitte seg med vinduene på andre måter. Hvilket er akkurat det som skjer med klorparafinvinduer, ifølge Borgen.

– Hvis avfallet deklarerer riktig, skal klorparafinvinduer bli behandlet på akkurat samme måte som PCB-vinduer, med forbrenning under høy temperatur i egnede forbrenningsanlegg. Men eierne av vinduer med klorparafiner mottar ingen subsidier for dette, noe som gir en økt pris for avfallseieren på cirka 10 kroner per kilo. Det blir mange penger når det er mange ruter. Derfor ender disse vinduene ofte som restavfall eller på fylling, sier Borgen.

PCB LIGHT

Klorparafiner, som Borgen beskriver som «PCB Light», er et beslektet stoff med mange av de samme egenskapene som PCB. Stoffet er attraktivt i lim og

M IKKE LØST

Et PCB-holdig vindu behandles hos PCB-Sanering i 2006. Nå ønsker de å utvide ordningen til også å gjelde vinduer med klorparafiner.

tetningsstoffer nettopp fordi det brytes svært sakte ned. Stoffene, som deles i tre grupper (se faktaboks), har en rekke negative miljøvirkninger. Den farligste gruppen, kortkjedede klorparafiner, ble forbudt i Norge i 2004.

– Vi er fortvilet over at det ikke lar seg gjøre å behandle disse vinduene på samme måte som PCB-vinduer. Det er de samme tiltakene som må gjøres. Hvorfor ikke bare forlenge det systemet som allerede ligger der, og fungerer, spør Kim Borgen.

Kim Borgen, PCB Sanering AS og Vindusretur AS.

Det er i limet og tetningsmassen rundt glasset at man finner PCB eller klorparafiner.

Før Borgen og Vindusretur AS kom på banen, har Ruteretur AS vært eneste innsamler av PCB-holdige vinduer. De ønsker ikke å ta stilling til hvorvidt innsamlingsordningen og subsidierings-systemet bør utvides.

– Vi arbeider ut fra den gjeldende forskriften. Blir det en endring av denne, er det opp til våre eiere hvordan de vil gjøre det, sier daglig leder Sverre Valde i Ruteretur AS.

VURDERER NYE TILTAK

Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF) sendte i sommer ut en presisering om at isolerglassruter med klorparafiner var å betrakte som farlig avfall.

– Disse vinduene skal leveres til en godkjent aktør for farlig avfall, og avfallsprodusenten må betale det det koster å behandle avfallet. Ingen av aktørene som

FAKTA:

Klorparafiner

Deles i tre ulike stoffgrupper: Kortkjedede, mellomkjedede og langkjedede klorparafiner.

Kortkjedede klorparafiner:

- Bioakkumulerende, persistent og giftig
- Kreftfremkallende, spesielt skadelig for vannlevende organismer
- Forbudt i bruk i Norge
- Ingen kjent bruk siden 2004

Mellomkjedede klorparafiner:

- Vurderes om også disse skal regnes blant bioakkumulerende, persistente og giftige stoffer
- Meget giftig for vannlevende organismer, mistenkt for negative helseeffekter hos mennesker
- Usikre mengder i bruk i Norge, beregninger antyder cirka 27 tonn i 2008, hovedsakelig i importerte produkter
- Dominerende bruk internasjonalt: Mykner i PVC-plast (cirka 80 prosent av bruken)
- Dominerende bruk i Norge: Isolasjons- og tetningsmaterialer, lim, mykner i polyester, smøremidler, oljer

Langkjedede klorparafiner:

- Vurdert av britiske myndigheter til å ikke oppfylle kriteriene for å være en bioakkumulerende miljøgift, men det kan være risiko ved enkelte bruksområder
- Lite kunnskap om miljøeffekter

Kilde: Miljøstatus i Norge.

ARKIVFOTO

(FOTO: KRISTIAN S. AAS)

FOTO: KRISTIAN S. AAS

i dag mottar PCB-ruter er godkjente mottakere av annet farlig avfall, sier Isabelle Thélin, seniorrådgiver i KLIFs seksjon for avfallsgjenvinning og farlig avfall.

Hun understreker at systemet for innsamling av PCB-ruter er et unntakssystem på siden av det ordinære innsamlingssystemet for farlig avfall. Det kan dermed bli økt administrasjon og byråkrati ved å holde på flere systemer, fremholder Thélin.

– Men vi vurderer nye tiltak hele tiden. En utvidelse av PCB-systemet er ett av tiltakene vi vil vurdere, sier Thélin.

OPPDRETTSGIGANT

En klage fra Naturvernforbundet og Forum for utvikling og miljø (ForUM) har gjort at oppdrettsselskapet Cermaq innrømmer miljøsvikt i oppdrettsnæringen i Chile, og skjerper rutinene. Det kan også få konsekvenser for oppdrett i Norge.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvernforbundet.no

– Cermaq innrømmer feil og at de ikke har drevet miljømessig forsvarlig, etter å ha nektet for dette i mange år. Selskapet gjør nå mye for å bedre virksomheten og lover å bli det beste oppdrettsselskapet på miljø og rettigheter. Det ville de nok ikke gjort uten press fra oss og ForUM, sier Jan Thomas Odegard, generalsekretær i Naturvernforbundet.

Det var i 2009 at Naturvernforbundet og ForUM klagde Cermaq inn for brudd på OECD sine retningslinjer for ansvarlig næringsliv. De klaget på brudd på føre-var-prinsippet og ansvarlighet i forhold til miljø og sosiale utfordringer i lakseoppdrettsvirksomheten i Chile og Canada. Organisasjonene mente selskapet hadde brutt reglene for miljøvern, arbeidsstandarter og menneskerettigheter. I Chile opplevde oppdrettsnæringen en kollaps i 2007 på grunn av fiske sykdommer som følge av uforsvarlig drift, hvor årsproduksjonen ble redusert fra 400 000 til 60 000 tonn.

VIL LÆRE AV FEIL

Klagen ble rettet til OECDs kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv, og endte med mekling mellom partene som munnet ut i en felles erklæring. I felleserklæringen står det at Cermaq vil lære av de feilene de har gjort og at videre ekspansjon skal følge føre-var-prinsippet. Cermaq sier videre at de vil sikte mot lederskap i miljø og sosialt ansvar innenfor oppdrettsin-

dustrien, og at de ikke drev bærekraftig før krisen i lakseoppdretten i Chile i 2007.

– Vi erkjenner at oppdrettsnæringen i Chile, inkludert Cermaqs oppdrettsvirksomhet, ikke var bærekraftig slik den ble drevet før fiskehelsekrisen i 2007. Vi har lært av kollapsen i Chile, og gjennomført en rekke konkrete forbedringer, sier styreleder Bård Mikkelsen i Cermaq i en felles uttalelse fra partene.

– Følger de opp det de har sagt i denne erklæringen kan det gi positiv effekt for miljø og lokalsamfunn der Cermaq driver oppdrett, men vi må ikke late som om utfordringene i oppdrettsnæringen er over med dette. Det er fremdeles en omfattende jobb som gjenstår for å

redusere næringens uakseptable press på naturressursene, sier Jan Thomas Odegard.

HENSYN TIL URFOLK

Cermaq forplikter seg i erklæringen til å ta fullt hensyn til urfolksrettigheter i framtida.

– Dette er et viktig resultat for oss, sier Odegard. Han peker på at mye av Cermaqs lakseoppdrett drives i urfolksområder, og at omfanget av dette trolig vil øke etter hvert som de utvider virksomheten, blant annet sørover i Chile. Cermaq har nå forpliktet seg til å respektere urfolksrettigheter uavhengig av om myndighetene måtte gjøre det.

Resultatene fra meklingen vil også ha

INNØMMER FEIL

Norskeid lakseoppdrett i Chile har blitt kritisert for brudd på reglene for miljøvern, arbeidsstandarder og menneskerettigheter. Nå innrømmer Cermaq skyld.

ILLUSTRASJONSFOTO: SAM BEEBE/ECOTRUST

FAKTA:

Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv

- Kontaktpunktet behandler klagesaker mot norske selskaper med internasjonal virksomhet fra organisasjoner og berørte parter om blant annet brudd på menneskerettigheter og miljøskade. Som medlemsland i OECD er Norge forpliktet til å ha et kontaktpunkt som kan vurdere klagen opp mot OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv.
- Kontaktpunktet er ingen juridisk instans, men kan vurdere hvorvidt et selskap har opptrådt i strid med retningslinjene ut ifra innspill fra partene og innhenting av upartisk informasjon. Kontaktpunktene skal legge til rette for å løse klagesaker gjennom dialog med partene, eller utstede en egen slutterklæring hvis dialog ikke fører fram.
- Tidligere var kontaktpunktet myndighetsstyrt og en del av byråkratiet, men ble reformert i mars 2011. Nå har kontaktpunktet et styre på fire uavhengige eksperter med et eget sekretariat med to ansatte.
- Nettside: www.ansvarlignæringsliv.no

konsekvenser for norsk oppdrettsnæring, hvor Cermaq er en stor aktør. Mye av Cermaqs virksomhet er langt nord i Norge, hvor konfliktene med urfolk kan bli store dersom utvidelsen der skjer uten god dialog med lokalsamfunn.

– Vi håper denne saken kan styrke norske urfolks krav mot oppdrettsnæringen, og vi håper Cermaq vil gå i dialog med de som blir påvirket av virksomheten deres, sier Odegard. Han påpeker at Cermaq har gått fra å være en versting til en aktør hvor alle tegn tyder på at de skal bli bedre, og at de kan bli et ledende selskap på samfunnsansvar.

– Vi håper dette vil ha en signaleffekt også på andre norske selskaper i oppdrettsnæringen, og utelukker ikke å klage

inn andre selskaper som følger lavere standarder enn Cermaq, sier Odegard.

GJENNOMFØRING VIKTIGERE ENN LØFTER

Naturvernforbundets chilenske samarbeidspartner innen miljø og rettigheter, EcoOceanos, er tilfreds med at Cermaq skal skjerpe seg. De uttaler at det er bra med løfter, men at det er gjennomføringen som blir viktigst.

– Den felles uttalelsen fra kontaktpunktet vil kun ha verdi dersom forpliktelsene fra Cermaq blir overholdt, og ikke bare er løfter. Vi antar at Kontaktpunktet sammen med Naturvernforbundet og ForUM vil være garantister for overholdelse av disse forpliktelsene, sier tals-

mann Juan Cardenas for organisasjonen. EcoOceanos sier at det første Cermaq må vise er større åpenhet og respekt mot kystsamfunn, fagforeninger og urfolk.

Jan Thomas Odegard sier at man i denne saken har maktet å bruke en i utgangspunktet svak klagemekanisme til å få en av verdens største oppdretts-selskaper til å skjerpe seg, og har håp om at det kan inspirere andre organisasjoner til å klage inn andre norske bedrifter som ikke følger internasjonale krav til miljøhensyn og rettigheter.

1965

**BORTEN BLE STATSMINISTER
STONES SPILTE I OSLO
SKEID BLE CUP-MESTERE
OLJEEVENTYRET STARTET
THE SOUND OF MUSIC KOM
MALDIVENE BLE SELVSTENDIG
VI FIKK VINDUER MED
MILJØGIFTEN PCB!**

Isolerglassvinduer fra perioden 1965 - 75 kan inneholde miljøgiften PCB, og skal behandles som farlig avfall.

Skal du skifte ut isolerglassvinduer fra denne perioden, må du sørge for at de leveres som farlig avfall på et avfallsmottak. Giften sitter i forseglingslimet, og giften fra ett vindu er nok til å gjøre 70 normale tomter uegnet til boligformål. Orienter deg på www.ruteretur.no

REKORDFANGST FOR HUMMER PÅ ØSTLANDET

Tall fra fjorårets hummerfiske viser at fangsten har doblet seg på Østlandet siden 2008.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvernforbundet.no

– Dette er oppsiktsvekkende gode tall for Østlandet, sier marinbiolog Per-Erik Schulze i Naturvernforbundet til tallene fra Havforskningsinstituttet. Østlandet har nå den høyeste raten hummer per teine i landet, mens det før alltid har vært Vestlandet som har hatt de største fangstene.

Tallene kommer fra en arbeidsrapport som viser tall fra fiskernes egne fangst dagbøker de siste tre årene. Rapporten viser at det har vært oppgang i hummerfangsten over hele landet fra 2008 til 2010. Fra 2009 til 2010 har økningen vært stor på Østlandet, mens man har sett en nedgang på Vestlandet. Utslagene er mindre i Agder-fylkene fra 2009 til i fjor. Grunnen til at det er bare er registreringer de siste tre årene er at nye reguleringer trådte i kraft i 2008. Disse omfatter blant annet kortere fangsttid, krav om å slippe ut rognhummer og flere fluktåpninger på teinene.

– BEDRE REGULERING – MER HUMMER

Schulze tror at grunnen til at det nå fanges mer hummer i østlandsområdet er at det de siste årene har vært bedre regulering.

– Det har for eksempel vært tunge oppsynsaksjoner på Østlandet, og ikke i like stor grad på Vestlandet, sier han.

I år var første gang det ble kjørt tunge politiaksjoner på Vestlandet, noe som kan gi utslag i neste års statistikker. Schulze sier at man på Telemarks-kysten har sett mye mindre redskap som kan fange hummer om sommeren, noe som gjør det lettere å få mer hummer i sesongen fra 1. oktober til 30. november (31. desember fra Møre og Romsdal og nordover).

Marinbiolog Per-Erik Schulze i Naturvernforbundet på tokt etter ulovlige hummerteiner.

FOTO: NATURVERNFORBUNDET

Mye ulovlig hummerfiske

Økokrim har også denne sommeren kjørt hummerpatrulje langs kysten, og som tidligere år er de skuffet over resultatet.

Politioverbetjent Thomas Lauritzen i Økokrim sier til NTB det er skuffende at det er så mye ulovlig redskap i sjøen.

– Det er fortsatt mye uvitenhet blant folk, selv om man skulle tro at kunnskapen var der, sier han. Politiet tror det skyldes en blanding av uvitenhet og overlegg.

Hummeren har status som nær truet på den norske rødlista fra 2010, og tilbakegangen har vært stor de siste tiårene. Likevel har man kunnet spore

framgang de siste årene etter at man har gjort tiltak. Hummerreservater og kortere fangsttid har gjort at hummeren er på sakte tilbakekomst i enkelte områder. Men til tross for innføring av strengere fiskeregler de siste årene har ikke effekten vært som ønsket.

Fisker du med krabbeteine skal denne ha minst én sirkelformet fluktåpning på hver side av teinen. Åpningene skal være minst 80 millimeter i diameter og skal være plassert på en slik måte at hummeren lett kan ta seg ut. Politiet har funnet flere teiner uten fluktåpninger i sommer. Disse er det forbudt å fiske med.

– Jeg er fristet til å si som Trygve Lie sa da kong Harald ble født: «Alt lykkes for denne regjering».

Olje-, olje-, olje-, olje- og energiminister Ola Borten Moe kommenterer oljefunnet utenfor Karmøy. (Dagens Næringsliv)

«Statoil og oljebransjen jubler lik alkoholikere med en nyfunnet kasse whiskey etter oljefunnet på Aldous-prospektet.»

Bellonas nettside.

– Det er en handlingslammelse i de etablerte partiene, som gjerne prater om hvor alvorlige klimaendringene er samtidig som de åpner nye petroleumsfelter.

Sondre Båtstrand (MDG) reagerer på økningen i klimagassutslippene. (Bergens Tidende)

– Uten at vi tar klimatilpasningen på alvor, går det rett til helvete.

Byråd Lisbeth Iversen (Krf) i Bergen, under Norsk Vanns årskonferanse på Svalbard. (Bergens Tidende)

– Folk prøver å gøyme søppel under steinar eller slenger det berre frå seg sjølv om det veg nesten ingenting å bere det med ut frå fjellet.

Kari Varberg, eier av Dyranut Fjellstove. (Aftenposten)

«Friluftsliv lies somewhere between a hearty pastime and a state religion, the word celebrating Norway's boundless natural splendour and its inhabitants' active appreciation of it, across snow, through forest and over fjord. A backpack is generally involved.»

Tim Moore i Lonely Planet Magazine forsøker å forklare engelske lesere hva «friluftsliv» er, siden det ikke finnes tilsvarende ord på engelsk. (BBC)

«Klimameldingen utsatt til 2012 pga harde fronter internt i regjeringen. Pussig nok gikk det greit å få gjort ferdig petroleumsmeldingen.»

Bellona_no på Twitter.

INGEN HUMP

FOTO: DARQUAT/FLICKR.COM

Bybanen i Bergen fremholdes som et positivt tiltak.

Prosjektet Framtidens Byer skal redusere klimagassutslippene, men ingen av de norske byene i prosjektet viser tilstrekkelig vilje til å dempe veiutbyggingen viser en gjennomgang av Naturvernforbundet.

Tekst: Martin Ødegaard
mo@naturvernforbundet.no

– Det er skuffende at fokuset på veibygging er såpass stort i alle byene, sier Holger Schlaupitz, fagleder i Naturvernforbundet. Framtidens byer er et samarbeid mellom staten og de 13 største byene i Norge om å redusere klimagassutslippene og gjøre byene bedre å bo i. Men et notat fra Naturvernforbundet viser at mange av de største byene har mye å gå

på, spesielt når det gjelder veiutbygging.

– Med prosjektet Framtidens byer har kommunene inngått sterke forpliktelser opp mot staten, noe som er veldig positivt, sier Schlaupitz.

Målet med framtidens byer er mindre luftforurensning og lavere klimautslipp fra transportsektoren. Men også mindre nedbygging av matjord, natur- og friluftsområder og grønne lunger i og utenfor byene.

TRONDHEIM BEST

Trondheim skiller seg ut som den byen som best er i stand til å møte framtidens miljøutfordringer. Oslo befinner seg et godt stykke bak, mens Bergen ikke er langt bak Oslo igjen, forklarer Schlaupitz.

Schlaupitz sier at grunnen til at Trondheim er best er at de har turt å ta noen grep som mer offensive enn de andre kommunene.

– De har klart å bruke både gulrot og pisk, mens andre kommuner ikke har

ER I VEIEN

klart å bruke piskene tilstrekkelig, sier han.

Blant tiltakene Trondheim har gjort er at de har gjort bilfelt om til kollektivfelt. De har også en enkel variant av kjøprising, samtidig som de har satset på å forbedre kollektivtrafikken.

Fylkesleder i Sør-Trøndelag, Steinar Nygaard sier han er veldig godt fornøyd med det Trondheim har gjort, og at det ikke bare skyldes lokalpatriotisme.

– Politikerne i Trondheim har tatt noen meget gode, og ikke minst, modige grep, og det i et valgår. Framover bør bedring av sykkelbetingelsene ha en prioritert plass, sier han.

OSLO FORAN BERGEN

Det er hovedstaden som kommer nest best ut i oversikten. Oslo kommer godt ut på grunn av god arealpolitikk, blant

annet på grunn av markagrensa, og et godt kollektivtilbud. Men også i Oslo er det motstand mot å begrense biltrafikken, noe som gjør at de kommer et godt stykke bak Trondheim. Rett etter Oslo kommer Bergen, og de får mye av karakteren basert på satsningen på bybanen.

– Det har delvis har gått ut over bilbruken, og de kommer derfor litt over gjennomsnittet, sier Schlaupitz.

Men Schlaupitz sier at alle byene som ligger i midt på treet, Bergen, Stavanger og Kristiansand har for stort fokus på veibygging.

Selv om Stavanger ender midt på treet er ikke daglig leder for Naturvernforbundet i Rogaland, Erik Thoring fornøyd med det som gjøres i byen.

– De har ikke gjort noen ting, og det går fullstendig i feil retning i forhold til løftene de ga i kommuneplanen. Der lovt

de å stabilisere CO₂-utslippene i fireårsperioden, men de har tvert i mot økt, sier han.

LAVERE UTSLIPP

Med manglende restriksjoner på veiutbygging som det mest negative, er det en bredere fordeling av de positive tiltakene, som bedring av kollektivtrafikken, flere sykkelveier og færre parkeringsplasser.

Men selv om Trondheim gjør det bra, har de et godt stykke igjen før toppkarakter.

– Da måtte de ha dempet veibyggingen, fjernet flere parkeringsplasser og innført et strengere kjøprisingssystem, forklarer Schlaupitz.

– Men vi håper jo at det kommer, det ville vært synd hvis fremtidens byer ikke klarte å oppnå mer, avslutter han.

Klare for fremtiden?

Undersøkelsen ble gjort ved at man spurte om svar på spørsmål på spørsmål fra de 13 byene som er med i prosjektet. Ni av byene svarte på forespørselen, selv om det var ulikt hvor utfyllende svarene var.

Trondheim, terningkast 5

Oslo, terningkast 4-

Bergen, terningkast 3+

Stavanger, terningkast 3

Kristiansand, terningkast 3

Tromsø, terningkast 2

Fredrikstad, terningkast 2

Sarpsborg, terningkast 2

Bærum, terningkast 2

Ikke svart: Skien, Porsgrunn, Sandnes og Drammen

GODT FOR LEDDENE!

Vondt i leddene?

Prøv Brenneslejuice, merk forskjellen. Enten det er den utrenskende og lett vanddrivende effekten eller den gode effekten på leddene. Brenneslejuice i flytende form, økologisk dyrket med optimalt innhold av naturlig forekommende aktive stoffer som mineralstoffer og sporelementer. Brenneslejuice er godt for leddene og aktiviserer stoffskiftet samtidig. Juicen kan også bidra til vektreduksjon, effektiviserer nyre og blærefunksjonene og renser kroppen for avfallsstoffer.

Økologiske plantesaft fra Salus får du kjøpt i helsekostbutikker over hele landet, eller på naturimport.no

Prøv 1-2 spiseskjeer brenneslejuice daglig i noen uker - og opplev forskjellen!

100% naturlig valg
NATUR
import

OBS! Utan konserveringsmidler!

Ole Deviks vei 18, 0666 Oslo • Tlf. 23 37 37 40 • Faks 23 37 37 59
E-mail: post@naturimport.no • www.naturimport.no

HAVN PÅ HELL?

Planene om ny godsterminal i Trondheimsregionen har versert i 15 år. Naturvernere går sterkt mot flere av terminalforslagene, og har arrangert markeringer mot at terminalen plasseres på Hell tre mil øst for Trondheim.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

Siden 1996 har det vært diskutert å bygge en ny godsterminal for tog i Trondheimsområdet. Jernbaneverket har nå lagt fram en såkalt konseptvalgutredning, der et utall alternative plasseringer av et nytt logistikknutepunkt er skissert. 700 dekar med areal trengs for å bygge en samlokalisert godsterminal og havn. Konflikter blir det uansett hvor terminalen legges.

Flere alternativer både sør, vest og øst for byen er presentert i utredningen, men den heftigste miljødiskusjonen har dreid seg om alternativet på Hell, 30 kilometer øst for Trondheim.

FOLKEAKSJON FOR HELL-VERN

Her går det både veier og jernbane, og området ligger ved sjøen, slik at man kan bygge ny havn i tilknytning til terminalen. Dette er Trondheim Havn svært positive til. Dermed får man en

Planene om godsterminal og havn på Hell vil legge beslag på et mye brukt turområde med store naturverdier.

samordnet terminal, der det blir lett å laste gods mellom ulike transportformer. I tillegg ligger Trondheim lufthavn Værnes like ved. Men området ved Hell er en av de ytterst få friluftsområder som er igjen ved den voksende byen Stjørdal. Her er det opparbeidet badestrand og turveier. Terminalen vil også legge beslag på en god del dyrket mark, og strekke seg helt bort til det nasjonale laksevassdraget Stjørdalselva. Det har fått lokale verneinteresser til å organisere seg i aksjonsgruppa «Folkeaksjonen vern Hellstranda».

55 PROSENT MOT TERMINAL

Aksjonsgruppen, med leder Tommy Reinås i spissen og medlemmer fra Naturvernforbundet, Stjørdal jeger- og fiskerforening, Friluftslivets fellesorganisasjon og andre, har stor støtte lokalt i Stjørdal. I en meningsmåling foretatt av Opinion for Stjørdalens Blad var det bare 17 prosent av innbyggerne i Stjørdal som ønsket havn der, mens hele 55 prosent var mot. Politikerne i Stjørdal er også kategoriske motstandere av havn, mens fylkestinget i Nord-Trøndelag ser annerledes på saken. De støttet i sommer alternativet på Hell.

– Fylkestinget har med dette vedtaket vist med all tydelighet at man ikke bryr seg om det som skjer sør for Levanger. Men det er ikke de som avgjør saken. Vi regner med at departementet legger til grunn de faglige vurderingene som sier at Hell er et miljøfiendtlig alternativ. Nå er det i alle fall ekstra viktig at Stjørdal kommune gir klar beskjed om at gigantisk godsterminal på Hell er uaktuelt, skriver Reinås i en kommentar til fylkestingets vedtak.

– MÅ VIRKELIG STÅ PÅ

Naturvernforbundet i Trøndelag er sterkt mot en terminal på Hell, av hensyn til natur, friluftsliv og avstanden fra terminalen til godskundene. De mener en terminal inne i fjellet, ved Trolla vest for Trondheim sentrum, vil være det beste alternativet. Her kan man også få havn, tog og bil på samme sted, nær godskundene, slik at man unngår mye unødvendig kjøring med bil. Lederen for Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Steinar Nygaard, har sittet i prosjektgruppa for ny godsterminal i to og et halvt år.

– Jeg må virkelig stå på for å få gjennomslag for miljøverdier. Men vi blir tatt seriøst, og nå sier både Sør-Trøndelag fylkeskommune og tre partier i Trondheim bystyre at de ønsker at Trolla-alternativet skal være med i den videre planleggingen, sier Nygaard.

Problemet med Trolla er at det kreves store utsprenninger av tunnel, noe som øker kostnadene vesentlig.

– Men sett i et hundreårsperspektiv er det verdt en ekstra milliard for å få den beste løsningen, som i tillegg vil gi kortere kjøretid for persontogene, sier Nygaard.

KONFLIKTER UANSETT, TROLLA BEST

Han forkaster alle de tre skisserte alternativene øst for Trondheim, av hensyn til natur, miljø og friluftsliv. Havn og godsterminal på Være, Midtsanden eller Hell vil være for ødeleggende. I tillegg vil to av alternativene sør for byen, Øysand og Meeggen, legge beslag på store mengder matjord.

– Vi mener en terminal i fjell på Trolla, med ny tog tunnel fra Trondheim til Klett, vil være det mest fremtidsrettede. Da unngår man stigningen fra Trondheim til Heimdal, som faktisk er den bratteste på hele Dovrebannen, sier Nygaard.

Han er imidlertid redd for at alternativet på Midtsanden i Malvik, et område som nylig er opparbeidet til friluftsområde, står sterkt.

– Her er avstanden til Trondheim kortere, så det blir mindre biltrafikk enn ved en terminal på Hell. Men det vil ødelegge strandlinja og friluftsområdene for store deler av Malvik. Vi kan ikke gå inn for å bygge en terminal der uansett, sier Nygaard.

Miljøoptimisme i EU

■ En undersøkelse blant innbyggerne i EU, foretatt av Eurobarometer, viser at 77 prosent av europeerne mener miljøvern kan føre til økonomisk vekst. 72 prosent av de spurte er villige til å betale mer for miljøvennlige produkter. 60 prosent av de som svarte mener de er godt informert om miljøsaker, ifølge undersøkelsen.

Brukte batterier stjeles

■ Brukte bilbatterier er ettertraktet vare for utenlandske tyveribander. I juli i fjor ble det samlet inn 3675 kilo bilbatterier i Bergen og omegn. I år ble det ikke funnet ett eneste batteri.

– Dette er helt nytt for oss. Selv om vi ikke kan være sikre ennå, tyder alt på organiserte tyveriraid, sier informasjonskonsulent Tina Skudal i Bergensområdets interkommunale renovasjonsselskap, BIR, til Bergens Tidende.

I mai ble en litauisk bil fullstappet med brukte bilbatterier stoppet på E6 ved Biri. Tyvene smugler batteriene ut av landet og oppnår gode priser på tungmetallene, spesielt bly. Dermed er det stor fare for at tungmetallene lekker ut i miljøet til slutt.

Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
www.nof.no

En anerkjent og effektiv
oljevernorganisasjon
og pådriver innen
kompetanse og
teknologiutvikling

Vil lede svensk vann til Norge

Selskapet Musken Senter AS har planer om utbygging av tre store vannkraftverk i Nordland, som skal benytte seg av vann ledet fra den svenske siden av grensen. Protestene mot planene har vært mange, fordi prosjektet vil minske vannføringen i flere store, svenske elver. Leder for Älv-räddarna, Christer Borg, og sjefredaktør for den svenske Fiskejournalen, Martin Falklind, har skrevet protestbrev til Sveriges næringsminister Maud Olofsson og miljøvernminister Andreas Carlgren om saken. De mener prosjektet bør være utelukket.

– Alt annet ville være et svik mot miljøet og grunntanken bak det lovfestede vernet av våre nasjonalelver, sier de til norran.se.

Sveriges miljøminister Andreas Carlgren har mot-tatt et protestbrev mot å lede svensk vann til norske kraftstasjoner.

FOTO: CAELUS/WIKIMEDIA COMMONS

Svart oljeoversikt

Lurer du på hvilke uønskede hendelser som skjer på norsk sokkel? Teknisk Ukeblad har lansert en tjeneste som publiserer alle hendelser som rapporteres inn til Petroleurstilsynet. Dette omfatter alt fra brønnhendelser og utslipp til fallende gjenstander og andre forhold som skjer på oljeriggene og installasjonene.

Petroleurstilsynet minner om at informasjonen må ses på som rådata.

– Dette er selskapenes egen vurdering av det som har skjedd. Varslingsbrevne blir videre fulgt opp av Petroleurstilsynet, og deretter kvalitetssikret, sier Inger Anda i Petroleurstilsynet til Teknisk Ukeblad.

Databasen ligger på nettstedet web.tu.no/uonskedehendelser.

Vår nasjonale hukommelse

Flere miljørelaterte objekter er valgt som representanter for «Nasjonens hukommelse» på den store utstillingen på Nasjonalbiblioteket i Oslo. Utstillingen, som skal henge til 22. oktober, er et utvalg av 100 objekter som ble stemt frem i en nettavstemning i juni.

Miljørelaterte utstillingsobjekter er:

- Bladet Vesterålens forside om seier i kampen mot oljeutvinning utenfor Lofoten og Vesterålen, fra 2010
- Natur og Ungdoms hefte «Energi-revolusjon!» fra 2010

- Erik Dammanns bok «Fremtiden i våre hender» fra 1972
- Den Norske Turistforenings årbok fra 1920
- Rolf Grovens maleri «En voldtekt. (På vidda)», fra 1980, om Alta-kampen
- Kartet over skinnegående trafikk i Oslo
- Kartet over norsk oljevirkosomhet i Nordsjøen

Flytrafikken øker stadig

Passasjerantallet på Avinors lufthavner har økt med 13,7 prosent så langt i år, sier selskapet i en pressemelding. Både innenlands- og utenlandstrafikken øker kraftig, og bidrar til å befeste Norges posisjon som det klart mestflygende folket i Europa.

Ifølge en undersøkelse fra Framtiden i våre hender kan dette skyldes dårlige alternativer. Norge har det tregeste tognettet i hele Vest-Europa, med en

Selv om svenskene flyr mye mindre enn nordmenn, er det også kø innimellom på Stockholm lufthavn Arlanda.

gjennomsnittsfart på 75 kilometer i timen. Til sammenligning har Frankrike en snittfart på 227 km/t, mens Sverige har 132. Svenskene flyr omkring

halvparten så mye som nordmenn, tross at de er dobbelt så mange folk som oss, og avstanden mellom de største byene er sammenlignbar med Norge.

FOTO: TOMMY SÄFSTRÖM/SWEDAVIA

FOTO: STIG TRONVOLD/NN/SAMFOTO

Denne uгла utløser støttemidler fra Miljøverndepartementet, får lagt om trønderske veier og stopper hyttefelt. Hubroen har makt.

NORGES DYRESTE FUGL?

**TRUEDE
ARTER**

I løpet av det siste året har hubroen fått en minister til å legge om en vei, og en annen minister til å bevilge egne støttemidler. Den har også stoppet hyttefelt.

Kraftledninger og hyttebygging truer fortsatt Norges største ugle etter 40 år med fredning. Hubroen kan godt være Norges dyreste fugl.

40 ÅRS FREDNING

Fakta

Hubro *Bubo bubo*

- Status: Sterkt truet, Rødlisten 2010
- Trusler: Kraftlinjer, menneskelige forstyrelser, arealbruk og habitattødeleggelser, dårligere tilgang på byttedyr
- Reduksjon: Minst 20 prosent nedgang de siste atten årene.
- Utbredelse: I hele Eurasia fra Atlanterhavet til Stillehavet
- Vekt: 1,8-2,8 kg (hanne), 2,2-4,2 kg (hunne)
- Lengde: Kroppslengde 60-75 cm, vingespenn 150-180 cm
- Føde: Smågnagere, fugler, fisk og frosk

Kilde: Handlingsplan for hubro (Direktoratet for Naturforvaltning, 2009)

Hubroen er Norges største ugle, og den kan meget vel også være Norges dyreste fugl. Nylig bevilget miljøvernminister Erik Solheim 30 millioner kroner for å ta vare

på hubroen. I fjor bestemte samferdselsminister Magnhild Meltveit Kleppa at en vei over Dolmsundet på Hitra i Sør-Trøndelag skulle legges i høybro over en hekkeplass for hubroen, til en kostnad på et tresifret antall millioner. Det siste prosjektet hvor hubroen har blitt en hump i veien, er Nordøyvegen på Sunnmøre, som kan bli nødt til å legge traseen utenom et hubropar. Ingar Jostein Øien i Norsk Ornitologisk Forening (NOF) sier man har sett at hubroen har hatt tilbakegang de siste årene, og at den har utfordringer og konflikter i forhold til hekkeplasser.

TRUES AV STRØMMEN

Hubroen har vært fredet i Norge siden 1971. Men tross at den har vært fredet i 40 år er den fremdeles blant Norges mest truede fuglearter, med mellom 350 og 600 hekkende par i landet, ifølge Direktoratet for Naturforvaltning. Direktoratet skriver at møter med kraftledninger

er den hyppigste dødsårsaken. Over halvparten av utsatte hubroer påmontert radiosender ble drept av strømsjokk.

Også flere utenlandske studier bekrefter at strømførende linjer er den største trusselen for ugla. De fleste norske hubroene finnes i dag langs kysten fra Vest-Agder til Helgeland. Selv om den tidligere var en skogsfugl, og fantes i skogområdene på Østlandet, er den nå nesten utryddet i disse områdene.

SIKRE LEDNINGER

De 30 millionene som Miljøverndepartementet bevilget som hubropott før sommeren skal i stor grad gå til å sikre strømledninger. Hubroen sitter ofte på kraftledninger når den jakter, og kommer den borti flere ledninger på en gang når den slår ut vingene, drepes den ved kortslutning.

– Pengene vil i hovedsak gå til konkrete tiltak som å isolere ledninger, få forgang i arbeidet med å flytte transformatorstasjoner ned på bakken, bygge plattformer som hubroen kan sitte på og andre tiltak som vil bidra til å redusere den generelle belastningen på hubro i tilknytning til kraftlinjer, sier miljøvernminister Erik Solheim i en

FOTO: DANIEL GUIP, CREATIVE COMMONS

G, FORTSATT TRUET

pressemelding. Øien i NOF har tro på at tiltaket kan fungere.

– Vi har tro på dette tiltaket, spesielt om det målrettes mot kjente hubrokon-sentrasjoner, sier han.

STERKT TRUET

Den andre store trusselen for hubroen er menneskelig aktivitet i tidligere urørt natur. Spesielt i hekketiden er hubroen utsatt for forstyrrelser, og kan gi opp hekkingen hvis den blir forstyrret i reiret i hekkesesongen. Forstyrrelser kan være vindmøller, oppdrett, vei- og hyttebygging og tømmerhogst. Hubroen står som sterkt truet i Artsdatabankens rødliste, noe som betyr at arten kan forsvinne fra norsk fauna dersom utviklingen ikke snus.

ROPER PÅ KARTLEGGING

NOF har satt i gang et landsdekkende kartleggingsprosjekt i 2008, som skal gå fram til 2012. Men hubroen er en vanskelig art å kartlegge, forklarer Øien.

– Vi har ikke data fra tidligere år, og vi har heller ikke oversikt over alle hekkelokaliteter i hele landet. Det gjør det vanskelig å kartlegge, sier Øien.

Kartleggingen skjer for at forvaltningsmyndighetene skal få så god kunnskap som mulig i forhold til planlegging. Øien sier at hubroen kartlegges best på bakgrunn av ropene. Han forklarer at det er utfordringer ved at man ikke vet om man hører par eller enkeltfugler. Å påvise hekking byr også på utfordringer, siden hubroen har reir i ei grop på bakken. At hubroen heller ikke er lett synlig, og er aktiv etter at det har blitt mørkt bidrar også til å gjøre kartleggingen problematisk.

OMVEI FOR HUBRO

I fjor fikk saken om hubroparet på Dolm-sundet stor oppmerksomhet. Da måtte samferdselsminister Magnhild Meltveit Kleppa legge fylkesvei 714 i en høybro for å ta hensyn til et hekkende hubropar. Den gangen sa Kleppa til VG at hun skjønte at folk reagerte, men at naturmangfold har sin pris. Brua gjorde at veien kostet 240 millioner kroner, 110 millioner mer enn den opprinnelige traseen. Hele kostnadsøkningen kan imidlertid ikke tilskrives hubroen, da brua bygges høyere enn man ellers ville ha gjort for å ta hensyn til innseilingen til et skipsverft.

Kleppa sa også at det var viktig å ta vare på alle par av en så truet art som hubro.

– Hvis vi ikke klarer å ta vare på de få parene av denne arten, så er det helt fåfengt med alt vern, sa Kleppa. Øien sier at hubroen er en av få enkeltarter det blir tatt hensyn til, og at det er noe man har sett i flere saker. I tillegg til veien på Hitra, nevner Øien også flere hyttefelt som har blitt stoppet.

– Vi ser at det skaper presedens som begynner å virke, sier han.

FORSVINNER OG FOTFESTE

Selv om hubroen rangeres som sterkt truet, sier Øien at man ikke har tall på hvor mange hubroer det bør være i landet for å få en levedyktig bestand.

– Den er ikke jevnt utbredt. Enkelte steder er den i ferd med å forsvinne, mens den andre steder har fått fotfeste. Derfor er det vanskelig å gi et klart tall på hvor mange hubroer det bør være, sier han.

– Enkelte steder er det marginalt med hubro. Det skal ikke mye til før den forsvinner, avslutter Øien.

FOTOKONKURRANSEN - TEMA: MORGENSTEMNING

Færre bidrag denne gangen, men høy kvalitet. Mange stemningsfulle morgenmotiver gjorde utvelgelsen vanskelig, men moro.

Vinner: Helge Sunde fra Åsane i Bergen må virkelig ha hatt en god morgen med denne stemningen. Et nydelig bilde med fantastisk dybde, breddfullt med morgenstemning.

Bli med i fotokonkurransen!

Neste tema: Kulturlandskapet

Alle premierte får et gavekort fra Naturvernforbundets butikk på 200 kroner.

Vinneren får i tillegg et bokgavekort på 500 kroner.

Alle innsendte bidrag blir også med i Naturvernforbundets julekortkonkurranse.

Vinnerne her får sitt bilde på Naturvernforbundets julekort 2011.

Vinnerne annonseres i Natur & miljø 5-2011.

Premiert: Astrid Kvendboe fra Surnadal fant denne tepperoten dekket med duggfrisk spindellev. Et skarpt, detaljert og svært pent nærbilde.

Premiert: Synnøve Grøtteland Helland fra Vikeså i Rogaland forteller at det var en «magisk stemning denne morgenen». Det ser vi av bildet!

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no.
- Hvis størrelsen på den samlede e-posten overstiger 10 Mb, kan det hende den ikke kommer frem. Del gjerne opp forsendelsen i flere e-poster.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.

- Skriv gjerne et par ord om hvor bildet/bildene er tatt, sammen med navn og adresse.
- Bildet/bildene må være hos oss innen 7. oktober 2011.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.
- NNV forbeholder seg retten til å bruke innsendte bilder til Naturkalenderen 2012.

VERDEN RUNDT FOR Å BYGGE OVNER

Når Shantiram Ghimire drar fra Nepal til Togo for å lage ovner, med støtte fra Fredskorpset i Norge, er det for å løse helse-, forurensnings- og energifordringer i landet.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvernforbundet.no

Da Ghimire i sommer dro til det vestafrikanske landet Togo, var målet å løse flere problemer på en gang. I løpet av det kommende året er målet å lage billige og energieffektive ovner som soter lite. Både i Togo, Nepal og flere andre utviklingsland er det knyttet store helse- og miljøproblemer til matlaging. Mye av maten lages over åpne bål, noe som bruker mye ved og medfører store helseplager.

– I Nepal dør 7500 mennesker hvert år av kullsforgiftning, sier Ghimire.

MINDRE AVSKOGING

Ghimire har bygd ovner i hjemlandet Nepal i flere år. Ovnene bygges av leire, og kan derfor lages billig av lokale materialer stort sett over hele verden. Ovnene han bygger er mer effektive, og bruker 25-50 prosent mindre ved enn de som vanligvis brukes i hjemlandet hans.

– Det at ovnene er effektive har åpenbare fordeler. I mange land er avskoging et stort problem, fordi man må bruke veldig mye brensel til matlaging og oppvarming, sier Ghimire.

Han anslår at CO₂-utslippene i Nepal har gått ned med 2,5 millioner tonn på grunn av ovnsbyggingsprosjektet. Også luftforurensningen blir mindre og kullskonsentrasjonen inne i husene blir redusert med 60 prosent.

TUSEN NYE

Når Ghimire nå drar til Togo for å utdanne nye ovnsbyggere har han tidli-

Engasjerte ovnsbyggere i Nepal.

gere trent opp rundt tusen andre i Nepal.

– Jeg kan ikke bygge alle ovnene selv, derfor holder jeg kurs slik at andre kan lære det selv og lære det videre til andre, forteller han. Han har gjennomført nesten femti treningsprogrammer som til sammen har utdannet nesten 1000 nye ovnsbyggere.

Han forteller at Nepal er blant de ledende landene i verden på dette området.

INTERNASJONAL INTERESSE

Flere har sett potensialet i rentbrennende ovner. USAs utenriksminister Hillary Clinton har lansert et amerikansk initiativ på 50 millioner dollar for å få ovner til utviklingsland. Hun sa at de ville være med å utvikle flere ovner, slik at de blir tilgjengelig for flere mennesker. Clinton har arbeidet for rentbrennende ovner på flere av sine turer i verden, siden det er positive miljøeffekter, sysselsetter kvinner og løser helseproblemer, skriver nyhetsbyrået Reuters.

VINN-VINN

Naturvernforbundet ser flere fordeler med utveksling av erfaringer mellom land i sør.

Slik ser Shantiram Ghimires ovner ut.

– Erfaringene fra Nepal er svært relevante for Togo, derfor er vi svært glade for at Fredskorpset støtter utvekslingen. Løsnin-ger basert på lokale materialer og overføring av kunnskap er mye bedre enn import, sier Kjersti Album, prosjektleder i Naturvernforbundets internasjonale avdeling.

Og når utvekslingen har positive ringvirkninger for avskoging, klimagassutslipp, kompetanse, energibruk og helse, blir det en vinn-vinn-situasjon.

– Naturvernforbundet har samarbeidet med organisasjonen JVE i Togo i flere år, og Ghimire passer veldig godt inn i arbeidet som gjøres der, sier hun.

Til høsten reiser tre personer på Fredskorpsoppdrag gjennom Naturvernforbundet: En fra Togo til Nepal, en fra Tadsjikistan til Norge, og en fra Norge til Tadsjikistan.

FOTO: VIDAR HERRE, HORDALAND

PADLER FOR VERN

Her er Naturvernforbundets leder Lars Haltbrekken på vei ned Raundalselva på Voss. Sterke krefter vil nå oppheve det varige vernet av den internasjonalt kjente padleelva for å bygge kraftverk.

VIL OPPHEVE

Hvor lenge varer noe varig? Det spør de seg i Voss. Der har det blitt foreslått å oppheve vernet av Raundalselva, som ble varig vernet for 25 år siden. Om vernet oppheves frykter Naturvernforbundet en dominoeffekt som kan ramme flere vernede vassdrag.

Tekst: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvernforbundet.no

– Jeg er fra Voss og vil at barna mine skal ha samme muligheter som meg til å padle og se den urørte naturen, sier Hilde Skorve i Voss Naturvernlag. Hun meldte seg inn og ble aktiv i Naturvernforbundet for et knapt år siden, da trusselen om å oppheve vernet av Raundalselva ble reell. Nå er hun styremedlem i Voss Naturvernlag, og er blant de som har lagt ned et stort arbeid i saken. Elva er blant få store uregulerte vassdrag i landsdelen. Den er også internasjonalt kjent som padleelv og har store naturkvaliteter. Det argumenteres med både natur- og friluftskvaliteter for fortsatt vern av elva, og Skorve mener at de to ikke utelukker hverandre.

NATUROPPLEVELSER

– Jeg ser både på friluftsliv og ekstrem-sport som naturopplevelser. Å bygge ut Raundalselva er uansett unødvendig. Kraftindustrien har bygd ut det som kan bygges ut, og nå går de løs på vernede vassdrag, sier Skorve. Hun mener det er vanskelig å vite hva slags konsekvenser en oppheving av vernet vil ha.

– Etter at utbyggingen har skjedd vil det være for seint å gjøre noe med det, sier hun.

Skorve mener man må satse mer på energieffektivisering og at man heller bør redusere energibruken enn å øke kraftproduksjonen. Raundalselva har fått veldig mye oppmerksomhet lokalt, og Skorve tror og håper at saken vil få konsekvenser i høstens valg.

– RAUNDALSELVA ER EN JUVEL

Det er flere enn bare naturvernere som har engasjert seg for å verne Raundalselva. Sven Anderssen er generalsekretær i Padleforbundet, og forteller at Raundalselva er internasjonalt kjent som en padleelv som kan brukes hele sesongen.

– Raundalselva er internasjonalt kjent elv, og en av juvelene for elvepadlere. Det er få elver som har like stabile forhold. Man vet at man alltid kan padle i Raundalselva når man kommer hit, sier Anderssen.

Han medgir at Padleforbundet nok ikke hadde vært så engasjert hadde det ikke vært for det store lokale engasjementet fra padlere og ekstremsportutøvere lokalt, og at Ekstremспортveko på Voss har gjort mye for engasjementet rundt padling.

STOR LOKAL MOTSTAND

Ekstremспортveko på Voss har engasjert seg siden de fikk høre om planene for litt over ett år siden. Festivalsjef Margrethe Alm forklarer at elva er ei unik padleelv i verdenssammenheng, som har mer enn 40 kilometer med mangfoldig padling.

– Internasjonale padlere kommer til Voss ikke bare for å være med på konkurranser under Ekstremспортveko, men for å tilbringe lengre perioder på Voss og Raundalselva, sier hun. Alm sier at en utbygging er veldig synd, først og fremst fordi det kan starte en prosess for alle andre vernede vassdrag i Norge.

– Det vil ikke være noen spesiell grunn til at det bare er vernet av Raundalselva som skal oppheves, sier hun.

– FREKKHET

Alm forteller at Ekstremспортveko gikk hardt ut mot kommunen da planene om utbygging ble kjent i fjor.

– Vi gikk hardt ut mot prosessen, for maken til frekkhet skal en lete lenge etter. Her bruker kommunen Ekstremспортveko for alt den er verdt, og ønsker å bli ledende i Norden på natur- og ekstrem-sportaktiviteter, og så kommer planene om utbygging, sier hun. Hun sier at de har vist stort engasjement sammen med

kajakklubben og Voss naturvernlag seg siden de fikk vite om vedtaket.

– Vi var med og arrangerte en stor demonstrasjon som ble veldig vellykket med over 400 stykker, sier Alm, og legger til at det har vært viktig å vise fram den betydelige lokale motstanden.

Varaordfører Sigbjørn Hauge i Voss kommune synes Alm overdriver kritikken litt.

– Det er tatt hensyn til raftingmiljøet i planene. En av forutsetningene for utbyggingen er at det skal slippes vann i elva slik at de kan fortsette sin virksomhet, sier Hauge.

Han innrømmer imidlertid at padlerne kan få noe dårligere forhold.

– Men dette er en skånsom utbygging i forhold til naturinngrep. Alt blir liggende i fjell, det eneste man vil se er at det blir mindre vann i elva, sier Hauge.

TVUNGET TIL ENGASJEMENT

Det er flere som står sammen om i ønsket om fortsatt vern av Raundalselva. Redd Elvene er en kampanje for å ta vare på

VARIG VERN

sju av de ti høyeste fossene er bygd ut. Til avisa Hordaland i Voss har statssekretær Heidi Sørensen uttalt at det ikke er aktuelt å oppheve vernet av Raundalselva.

LEI AV OMKAMPER

Varig vern skulle indikere at noe varer lengre enn 25 år. Pål Erdal, styremedlem og tidligere leder i Voss Naturvernlag, irriterer seg over at naturvernseiere ikke er varige.

– Naturvernseiere er alltid foreløpige. Det hele kjennes som en fotballkamp der ballen kun spilles på den ene banehalvdelen og 0-0 er det beste resultatet vi kan oppnå. Det er aldri snakk om at utbyggingsvedtak kan oppheves, det er kun angrep på vedtatte verneplaner og det irriterer meg grenseløst, sier han.

BRUDD PÅ SPILLEREGLENE

Per Flatberg er leder for Vassdragsvernrådet i Naturvernforbundet, og har arbeidet med vassdragssaker i flere tiår. Han sier at varig vern av norske vassdrag er selve fundamentet med alt som har med vassdragsvern å gjøre.

– De tre delene av Vossovassdraget utfyller hverandre, og en opphevelse av vernet vil slå beina under det svært grunnleggende verneplanarbeidet som er gjort. Det har også kommet forslag om å oppheve vernet andre steder, som i Stryn og i Flåm, sier han.

Raundalselva ble vernet etter en grundig prosess i Verneplan 3 for vassdrag. Da den ble vernet fikk den høyeste score i alle vernekategorier, for eksempel biologi og naturvern.

– Disse verdiene har ikke blitt mindre med årene. De har heller blitt forsterket, i forhold til utvidet bruk av elva som ekstremsport, og gjør at den har fått enda større betydning i vernesammenheng, sier Flatberg. Han mener at omkamp om de vernede vassdragene er et angrep på demokratiet og brudd med spillereglene.

– Dersom man opphever vernet av Raundalselva vil det være et håpløst tilbakesteg for vassdragsarbeidet, og det vil være vanskelig å nekte andre utbygginger av vernede vassdrag.

mer av den norske vassdragsnaturen, hvor DNT og DNT Ung, i tillegg til Naturvernforbundet, Padleforbundet og Natur og Ungdom er med. Og leder i DNT Ung, Karoline Burdahl Teien, sier at engasjementet deres for saken ble presset frem.

– Vi i DNT Ung vil helst drive med aktiviteter, og ikke så mye politikk. Men så skjer det slike ting som forsøket på å oppheve vernet av elva, og da må vi bare engasjere oss, sier hun. Burdahl Teien forklarer at det er flere aktiviteter som kan drives i Raundalselva, og nevner juving, kajakkpadling, rafting og fosse-rappellering.

– Det gjelder å ta vare på de vassdragene som er igjen, for eksempel Rauma har også vært truet av utbygging. Vi synes det er lite troverdig når man kan velte et vedtak om varig vern, avslutter hun.

VERNET I 25 ÅR

Raundalselva ble vernet i 1986 i verneplan 3, men i april 2010 la Voss kommune, Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) og Voss Energi

Karoline Burdahl Teien (DNT Ung), Per Flatberg (Naturvernforbundet), Ola Skaalvik Elvevold (Natur og Ungdom) og Sven Anderssen (Norges Padleforbund) kjemper mot utbygging av den varig vernede Raundalselva.

AS fram en rapport hvor de anbefalte utbygging av tre kraftverk i elva, noe som forutsatte at vernet ble opphevet. På forsommeren i år vedtok Voss kommune å gå videre med disse planene, men kommunestyret har vært delt på midten i spørsmålet. Og til slutt var det ordførers dobbeltstemme som ble avgjørende for videreføringen av planene. Naturvernforbundet mener at en eventuell opphevelse av vernet av Raundalselva vil få konsekvenser for hele Vossovassdraget, og vernestatusen til alle norske vassdrag. Vossovassdraget består av tre elver; Raundalselva, Strandaelva og Bordalselva. Hele vassdraget strekker seg gjennom seks vestlandskommuner og er et av få tilnærmet uregulerte vassdrag i landsdelen. Allerede er to tredjedeler av de store norske vassdragene regulert, og

FOTO: MARTIN ØDEGAARD

Meld inn hele familien!

Naturvernforbundet

Har du husket å melde inn hele familien?

For å inngå familiemedlemskap kan du

- Fylle ut skjema på www.naturvernforbundet.no/medlem
- Sende oss e-post til medlem@naturvernforbundet.no
- Ringe oss på telefon 23 10 96 33

Husk å oppgi navn og fødselsdato på alle, samt hvilket barn som eventuelt skal ha medlemskap hos Miljøagentene. Ett barn kan få gratis Miljøagentmedlemskap!

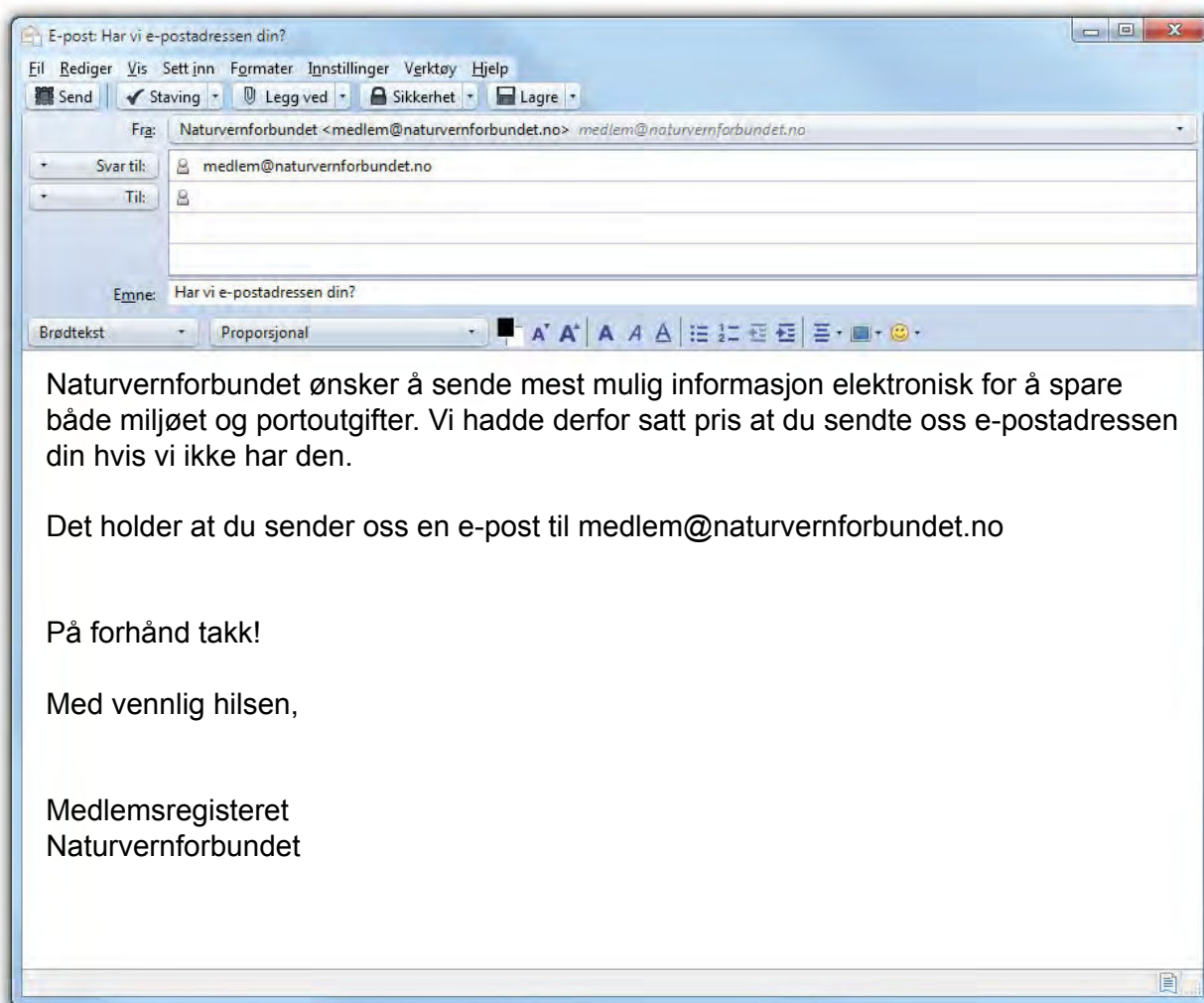

Foto: Øystein Engen

Bli Naturvenn!

Støtt arbeidet for å bevare natur og miljø!

Som Naturvenn (fast giver) gir du et fast gavebeløp i måneden i støtte til Naturvernforbundets arbeid for natur og miljø.

Send SMS med kodeord NATURVENN til 2077

Vi sender deg informasjonen du trenger i posten

Les mer på www.naturvernforbundet.no/naturvenn eller du kan kontakte oss på e-post giver@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet

MEDLEMSBUTIKKEN

Flere produkter og nyheter på
www.naturvernbutikk.no

Naturkalenderen 2012

Alle liker trær. Den tradisjonsrike Naturkalenderen for 2012 viser noen av Norges flotteste trær og skoger, og er blitt svært delikat og en perfekt gave. Vi er tilbake til det klassiske kalenderformatet med ringer i toppen og store bilder. Godt kalenderium med plass for notater. Naturfotograf Bård Løken står for de fleste bildene og kalenderen er trykket på et prisbelønnet og miljøvennlig norsk trykkeri. Begrenset opplag, bestill nå!

Sammen passer vi på at de trærne som bør stå, får stå.

250,-

STØTT NATURVERNFORBUNDET VED Å KJØPE
NATURKALENDEREN 2012

235,-

Sett 6 bordbrikker

Pakketilbud på bordbrikker ved kjøp av dette settet med "Sjøfugl", "Småfugl", "Blader fra trær", "Fisk", "Sommerfugl" og "Nordiske dyr".

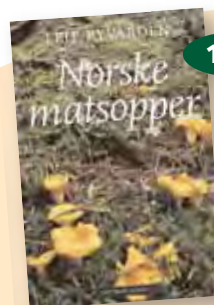
EN DEKORATIV BESTSELGER

Fuglesang CD

Bestselgende Fuglesang CD. Naturvernforbundets dobbelt-CD med lydopptak av hele 197 nordiske fuglearter.

220,-

190,-

Norske matsopper

Detaljert beskrivelse av utseende og voksested for våre 35 beste matsopper.

125,-

Soppkniv

Soppkniven er en hendig foldekniv med børste. Kjekt å ha til soppturen.

Ekstra stor soppkurv

Størrelse:
55 x 36 cm.

296,-

144,-

Sopp-plakat

God oversikt over matsopp, og soppen man ikke bør spise, 70 x 100 cm.

135,-

INTRODUKSJONS-
PRIS

Fuglebilde plakat

Ny fugleplakat. Et flott knippe norske fugler på stor plansje, matt kvalitets-trykk.

60,-

Nordisk skog puslespill

Fargerikt puslespill som viser dyremangfoldet i nordiske skoger. Laget av resirkulert papp og miljøsertifisert papir.

BESTILLING

Ny nettsadresse: www.naturvernbutikk.no

Alle de oppgitte priser er medlemspriser. Ikke-medlemmer betaler ca 25% mer. Faktisk portogebyr mellom 53,- og 220,- kr avhengig av vekt. ALLE PLAKATER SENDES GODT EMBALLERT I RULL!

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNUMMER		POSTSTED	
MEDLEM JA ☐ NEI ☐		E-POST (valgfritt)	
☐ Send meg gratis klistremerke "Reklame Nei Takk"			
ANTALL	VARENAVN		
ANTALL	VARENAVN		
ANTALL	VARENAVN		
ANTALL	VARENAVN		

Sendes til Norges Naturvernforbund Salgsavdelingen, P.A. Heuchsgata 27, 3770 Kragerø. Vi sender deg varene med A-post innen to arbeidsdager, med faktura i pakken. Kundetelefon: 940 02 300.

KILIMANJAROS SKYGGESIDE

Internasjonalt blir Kilimanjaro Nasjonalpark fremstilt som et suksesseksempel på bærekraftig utvikling. Dette står imidlertid i sterk kontrast til lokalbefolkningens egne fortellinger om vold, trusler, trakassering og manglende tilgang på grunnleggende naturressurser.

Kilima Njaro. «Det skinnende fjellet», som navnet betyr på swahili. Kilimanjaro befinner seg i den nordlige delen av Tanzania, på grensen til Kenya. Med sine 5 895 meter er vulkanen ikke bare Afrikas høyeste, det er også verdens høyeste frittstående fjell. I 1987 ble området innskrevet på UNESCOs liste over områder med verdensarvstatus.

Men Kilimanjaro er imidlertid ikke bare kjent for sitt vakre utseende. Omkranset av tett skog og hyppige regnfall utgjør Kilimanjaro en viktig kilde til å forsyne både Tanzania og Kenya med rent vann. Den frodige skogen rundt fjellet er avgjørende for å regulere vannbalansen og forhindre erosjon. I tillegg utgjør den et viktig område for dyreliv og naturmangfold.

SNØEN SMELTER

At snøen er i ferd med å forsvinne vekker internasjonal bekymring. Globale klimendringer og lokal avskoging gis skylden for den dramatiske smeltingen. Dersom tempoet fortsetter som i dag, antas det at den permanente isen på Kilimanjaro vil være forsvunnet allerede i 2015.

Lokal avskoging gis også skylden for omfattende miljødeleggelser som jorderosjon, redusert vanntilførsel og tap av biologisk mangfold. For å sikre strengere vern ble nasjonalparken i 2005 derfor utvidet til å omfatte skogreservatet rundt nasjonalparken. «Halv-kilometers-stripen», en såkalt buffersone mellom landsbyene og skogreservatet, har også blitt innlemmet. Sonen fungerte tidligere som fellesområde til å samle ressurser som gress og fôr til kuene og ved til matlaging. Området ble forvaltet av lokale myndigheter i samarbeid med lokalbefolkningen.

DEN VELLYKKEDE PARKEN

Til tross for miljømessige utfordringer, regnes Kilimanjaro Nasjonalpark som en av de mest suksessfulle parkene i Tanzania. Helt siden nasjonalparken ble åpnet for turister i 1977, har Kilimanjaro vært en attraktiv turistdestinasjon. Hvert år besøker rundt 40 000 fjellturister fra hele verden parken med en drøm om å nå toppen av det sagnomsuste fjellet. Dette gir gode inntekter til parkadministrasjonen. Per i dag er Kilimanjaro den nasjonalparken i Tanzania som genererer mest

inntekter. Ikke engang safariturismen slår Kilimanjaros økonomiske suksess.

På internasjonalt nivå har parken blitt presentert som et vann-vinn-tilfelle av flere mektige aktører. Ifølge FNs utviklingsprogram er parken et vellykket eksempel på hvordan vernede områder kan beskytte naturmangfold og samtidig forbedre levekårene til den fattige lokalbefolkningen. Denne fremstillingen støttes imidlertid ikke av lokalbefolkningen selv. De nærmeste naboene forteller at hverdagen har forverret seg dramatisk de siste årene.

DEN LOKALE FORTELLINGEN

En av naboene som har fått kjenne endringene på kroppen er «Peter». Etter at parkmyndighetene tok over hele skogområdet er det bare et provisorisk stålgerde som skiller mellom eiendommen hans og grensen til Kilimanjaro Nasjonalpark. Dersom han eller noen i familien trækker utenfor, risikerer de å bli arrestert og få høye bøter.

– Situasjonen har blitt veldig vanskelig nå. Tidligere levde vi av husdyr og kunne samle gress og fôr til kuene fra buffersonen. Etter at det ble forbudt har vi blitt tvunget til å selge dem. Det har blitt veldig vanskelig å finne en måte å overleve på. Vi var avhengige av å selge melken fra kuene, forteller han.

«Revocatus» er også nabo til parken og tidligere medlem av landsbyens miljøkomité. Han mener at mangelen på en buffersone mellom landsbyene og skogen ikke er mulig å gjennomføre i praksis.

– Man er nødt å ha en buffersone! Hvis en ku bryter seg løs og løper inn i skogen, skal du da ikke kunne hente den? Det er snakk om medmenneskelighet, man kan ikke bare ta fra oss kua. Eller kan du forestille deg hvis barnet ditt er ulydig og løper inn i skogen, skal man da måtte reise helt til Marangu for å få tilatelse til å hente barnet? Er det mulig? Si meg, er ikke dette som et fengsel?

KONFLIKT, VOLD OG TRAKASSERING

De strenge restriksjonene har ført til økt konflikt og et dårlig forhold mellom naboene og parkadministrasjonen.

– Det er overhodet ikke noe bra forhold mellom folk og administrasjonen, uttrykker en av naboene. – Og måten de behandler lokalbefolkningen på, de oppfører seg som om de er guder! Vi har

ingen rettigheter overhodet, vi har ingenting vi skulle ha sagt.

Mangel på samarbeid og informasjon, ekskludering fra forvaltningen av skogen, fra møter og planleggingsprosesser er bare noen av temaene som vekker misnøye. Parkvaktens oppførsel vekker imidlertid den største frustrasjonen.

– Disse parkvaktene er ikke som andre mennesker, de viser ingen nåde, sier en av landsbyenes ledere. – Mange har ikke noe annet valg enn å gå dit ulovlig. Og hvis de finner en kvinne inne på området slår de henne med en stokk eller voldtar henne.

Ettersom kvinnene ofte har ansvar for å samle gress til husdyrene og ved til matlagingen er disse særlig utsatte for overgrep. Parkvaktene hevdes også å bruke fantasifulle metoder til avstraffelse.

– Vi var fire kvinner som gikk for å samle gress til kuene. Det var da parkvaktene oppdaget oss. Jeg klarte å rømme, men de tre andre ble tatt. Som straff ble de tatt med til et av parkvaktens hovedkvarter og tvunget til å sitte i iskaldt vann, forteller en av de intervjuede.

ØNSKER SAMARBEID

Den dårlige behandlingen til tross: naboene uttrykker likevel at de mener nasjonalparkens eksistens er viktig.

– Det er hensiktsmessig å ta vare på skogen i dette området, forklarer Peter. – For oss naboer er skogen en viktig kilde til rent vann og andre naturressurser.

Han har imidlertid en klar oppfordring til parkmyndighetene.

– Vi ønsker å samarbeide! Ikke at lokalbefolkningen tar over hele ansvaret selv, men vi ønsker å bli inkludert i forvaltningen. Som nabo kan jeg se alle kriminelle som beveger seg inn i skogen her for å drive ulovlig tømmerhogst. Derfor ønsker vi å samarbeide, slik at vi best kan ivareta miljøet.

- Helga Lerkelund har skrevet masteroppgave om lokalbefolkningens perspektiver på vern og forvaltning av Kilimanjaro Nasjonalpark. Masteroppgaven er skrevet som en del av det tverrfaglige forskningsprosjektet Protected Areas and Poverty in Africa (PAPIA).

160 samlet til landsmøte:

– LØSER IKKE KLIMAKRISEN VED Å OFRE NATUREN

– Ved Stortingsvalget gikk de grønneste partiene tilbake. I 2011 er det miljøsinkene som skal gå tilbake, ikke de som tar framtida på alvor, sa leder Lars Haltbrekken under Naturvernforbundets landsmøte på Hamar i august. Han kritiserte de som mener man skal ofre naturvernet for å løse klimakrisen.

Tekst og foto: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Vi løser ikke klimakrisen ved å ofre naturen, og vi stanser ikke artsutryddelsen ved å la utslippene øke. De henger uløselig sammen. Disse to utfordringene forsterker hverandre om ikke begge løses, sa Haltbrekken ved landsmøtets åpning. 160 personer deltok på Naturvernforbundets landsmøte på Hamar, som hadde besøk av to statsråder, masse media og flere gjester.

OLJEMINISTER PÅ GRILLEN

Fredag var olje- og energiminister Ola Borten Moe i forbundets miljøgrill. Statsråden ble spurt ut om energiefektivisering i privathus, oljeutvinning, kraftlinjebygging, Lofoten og Vesterålen og mange andre temaer av engasjerte delegater.

– Det har bestandig vært sånn at man har gått gradvis og forsiktig frem i norsk olje- og gassnæring. Ingenting er lov uten tillatelse. Vi skal holde fast ved det systemet, sa la Borten Moe, uten at det beroliget forsamlingen nevneverdig.

Moe viste til tall fra Det internasjonale energibyrået som viste at mengden

Full landsmøtesal under landsmøtet. Naturvernforbundet øker antall lokallag og medlemmer siden sist landsmøte for to år siden.

fossil energi som verden trenger vil være uendret i 2030, selv om man skal gjennomføre målet om en maksimal global oppvarming på to grader.

– Denne fossile energien må produ-

seres på den mest miljøvennlige måten. Da er det meningsløst å legge ned norsk olje- og gassproduksjon, sa Borten Moe, som heller ville kjempe mot gassfakling i Russland, Saudi-Arabia, Iran og Irak.

Naturvernforbundets leder Lars Haltbrekken følger olje- og energiminister Ola Borten Moe inn til miljøgrill.

KRISEN

DRILL, BABY, DRILL

I sin tale karakteriserte leder Haltbrekken olje- og energiministeren, og regjeringens oljepolitikk, i krasse vendinger.

– I stedet for å se til USA og ta lærdom av oljekatastrofen i Mexicogulfen, ser det ut til at den eneste inspirasjonen olje- og energiminister Borten Moe har fått med seg fra Amerika, er Sarah Palins slagord «Drill, baby, drill.», sa Haltbrekken, og fortsatte:

– Den ene dagen skal han redde Europa med å selge olje og gass til erstatning for kull. Den neste skal han åpne ei ny kullgruve på Svalbard slik at vi fortsatt kan forsyne de europeiske kullkraftverkene han la ned dagen før, med nytt skittent kull. På toppen av alt skal det bygges ut kraft over en lav sko. Det er ingen grenser for vekst. Borten Moe, du må innse at verden står ovenfor noen fundamentale utfordringer. Du kan ikke løse dem med mer av det som skapte dem.

FORBUND I FREMGANG

Det var et optimistisk Naturvernforbund som holdt landsmøte på Hamar. Medlemstallet og aktiviteten er i stigning, og flere nye lokallag sendte delegater til møtet.

Valget på nytt sentralstyre var ennå ikke gjennomført da Natur & miljø gikk i trykken, men ingen motforslag var fremmet til valgkomiteens forslag. Det innebærer at Lars Haltbrekken fortsetter som leder, mens Ingeborg Gjærum (Sør-Trøndelag) blir ny nestleder. Andre styremedlemmer er Eirin Hivand Haneberg (Rogaland, ny), Per Flatberg (Nord-Trøndelag, gjenvalg), Ingar Flatlandsmo (Hordaland, gjenvalg) og Sunniva Pedersen Eidsvoll (Oslo, gjenvalg). Alle varamedlemmer er foreslått gjenvalgt: Gunnar Reinholdtsen (Finnmark), Kjell Fredrik Løvold (Oppland), Elin Lerum Boasson (Oslo) og Ottar Michelsen (Sør-Trøndelag).

LEDERS HJØRNE

Spis ditt lokalsamfunn

I framtida må du, jeg og gulrøttene våre reise mindre. Transportprisene må opp, klimautslippene ned og naturen rundt oss må bestemme hverdagsmenyen vår. Derfor har lokallagslederen vår i Kristiansand, Marte Rostvåg Ulltveit-Moe satt seg fore å spise Sørlandet i en måned framover. All maten til henne og familien i de neste ukene skal være produsert i Agderfylkene.

Den første dagen gikk det i vassgraut, blomkålssuppe og tomatsalat. Men som Marte skrev i bloggen sin: Herfra kan det bare gå oppover. Neste dag fikk fiskebrygga i Kristiansand besøk.

Her var det fantastiske råvarer fra havet utenfor Sørlandet. Middagen ble røyka torsk med eggesmør, brekkbønner, potet og gulrot. Og tror du ikke naboen kom innom med en glad laks fra elva Otra som renner gjennom Kristiansand. Laksen blei med i ei utmerket fiskesuppe.

Hver dag blogger Marte om sin jakt på kortreist mat. Hun kommer i kontakt med en bonde i Flekkefjord som tilbyr økologisk honning. Hun får tips om markedene i Agder hvor sørlandsbønder selger sine varer. Sørlandet byr på det meste, alt fra friske grønnsaker og bær, til kveite, torsk, akkar, blåskjell og blodig biff. Menyen blir smakfull og variert. Alt er ikke økologisk, men det har ikke blitt frakta halve jordkloden rundt før det havner på middagsbordet hos Marte. Og ingen regel uten unntak. Marte har tre unntak i prosjektet: Salt, kanel og matolje.

Selvsagt kommer vi til å handle mat med store deler av verden i

framtiden også. Det har vi alltid gjort. Bytta fisk mot mel og salt. I dag bytter vi stort sett kjeks mot kjeks. Som tidligere sjefsøkonom i Verdensbanken Herman Daly sa: Hvorfor bytter vi ikke bare oppskrift?

Fersk mango i butikken i Norge er noe vi skal unne oss av og til. Selv om vi skal fortsette å handle, må vi belage oss på å leve mer av det naturen rundt

oss byr på. Det å leve av alt det fantastiske naturen i Norge har å by på er langt fra noe offer, tvert imot. Norske råvarer kan være av ypperste kvalitet.

Noe av det jeg liker best med å reise rundt om i Norge er å putte de lokale smakene i munnen. På Glåmos i påska vil jeg ikke ha kyst-torsk fra Sørlandet. Da vil jeg ha røyka sik fra Femunden og skjørst fra Røroskua. Er jeg på Voss, derimot, tar jeg gjerne imot et sauhaus og noe hjemmelaga øl. Dessuten bør vi følge sesongene i større grad. For hvor blir det av gleden over nypoteten med rømme og spekeflesk, når du kan få nypotet fra syd-Europa på Rema 1000 hele året?

«Det å leve av alt det fantastiske naturen i Norge har å by på er langt fra noe offer, tvert imot.»

Lars Haltbrekken
Leder, Norges
Naturvernforbund

Grensen 9b, 0159 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10, faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvernforbundet.no
Internett: www.naturvernforbundet.no
Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 350,-
Pensjonister og studenter: 100,- første år, så 175,-
Familiemedlemskap: 300,- første år, så 420,-
Student-/pensjonistfamilie: kr 200,-
Livsvarig medlemskap: kr 7000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende søker til.

ØSTFOLD: E-post: ostfold@naturvernforbundet.no. Leder: Øyvind Enger, Tlf: 951 50 715
OSLO OG AKERSHUS: Tlf: 22 38 35 20,
E-post: noa@noa.no Daglig leder: Gjermund Andersen

HEDMARK: E-post: hedmark@naturvernforbundet.no. Kontaktperson: Hege Sjølie
Tlf: 900 52 002

OPPLAND: E-post: oppland@naturvernforbundet.no Leder: Bjørn Frøsaker. Tlf: 415 14 285

BUSKERUD: Tlf: 32 75 05 04
E-post: buskerud@naturvernforbundet.no.
Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud

VESTFOLD: E-post: vestfold@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Hans I. Nesse.
Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: Tlf: 481 47 322.

E-post: telemark@naturvernforbundet.no
Leder: Tormod Svartdal

AUST-AGDER: E-post: austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: E-post: vestagder@naturvernforbundet.no. Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen. Tlf: 456 05 646

ROGALAND: Tlf: 51 52 88 11. Daglig leder: Erik Thoring

E-post: rogaland@naturvernforbundet.no

HORDALAND: Tlf: 55 30 06 60, E-post: hordaland@naturvernforbundet.no. Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: E-post: sognfjordane@naturvernforbundet.no. Leder: Thorleif Jacobsen. Tlf: 995 37 572

MØRE OG ROMSDAL: E-post: moreromsdal@naturvernforbundet.no. Leder: Øystein Folden, Tlf: 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: Tlf: 73 51 52 24.

Regionssekretær: Hallgeir F. Opdal, e-post: hol@naturvernforbundet.no, tlf. 402 48 084

Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard.

Tlf. 976 13 429

Leder Nord-Trøndelag: Torgeir Havik.

Tlf. 970 44 013.

NORDLAND: E-post: nordland@naturvernforbundet.no Leder: Erling Solvang.
Tlf. 952 54 075

TROMS: E-post: tromso@naturvernforbundet.no. Leder: Tarjei Huse, tlf. 920 63 413

FINNMARK: E-post: finnmark@naturvernforbundet.no Leder: Gunnar Reinholdtsen,
Tlf. 474 63 425

BARENTSHAVKONTORET: Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf: 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: E-post: info@nu.no, Tlf: 23 32 74 00, Faks: 23 32 74 10. Web: www.nu.no. Leder: Ola Skaalvik Elvevold

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 33. E-post: medlem@naturvernforbundet.no

ROVDYR I TE

Stortingets rovdyrforlik har en altfor teoretisk tilnærming til rovdyrforvaltning, mener Naturvernforbundet.

– Hele forliket virker å være preget av en teoretisk tilnærming til problemstillingen. For eksempel at det skal være et visst antall hannbjørner per hunnbjørn. Biologisk sett er det nærmest latterlig og gjør forvaltningen altfor komplisert, sier fagleder for naturmangfold Arnodd Håpnes. Han mener det burde være mulig å lage mer fleksibilitet i forvaltningen, slik at det kunne vært lettere å gjøre vedtak rundt rovdyr.

SKYTER HELLER ENN Å BYGGE OPP

Håpnes mener forvaltningen er tilrettelagt for å skyte ned rovdyrbestander heller enn å bygge opp.

– Vi savner en klar plan for hvordan bjørnebestanden skal bygges opp, og savner at politikere er offensive til å bygge bestander. Det snakkes veldig om hvordan man skal skyte ned bestander, men aldri om hvordan de skal bygges opp, sier han. Håpnes mener det er en ansvarsfraskrivelse, spesielt siden det er snakk om truede arter.

– Hvordan man skal sikre bestander er noe man ser på hos andre arter, for eksempel fjellrev, som har en egen handlingsplan, og som det nå finnes flere av enn ulven, sier han. Han mener det er forskjeller på

ORIEN

hva som regnes som gode og dårlige dyr i Norge.

LAVE NIVÅ

Rovdyrforliket har gjort det lettere å få tillatelse for å skyte rovdyr, og særlig ble forholdende for bjørn forverret.

– Vi er skuffet når målet for bjørn ble senket fra et allerede lavt nivå til et uforsvarlig lavt nivå for bjørnens overlevelse i Norge. Det gir seg utslag i at man lettere får fellings-tillatelse på bjørn enn tidligere, sier Håpnes. Når det gjelder ulv mener han det er lysere på grunn av samarbeidet med Sverige.

–Norge kan jobbe fram et godt samarbeid med Sverige, som kan styrke den norske bestanden, og gi en fornuftig forvaltning, sier han.

Fraktet 250 badegjester

Naturvernforbundet i Rogalands båt, Marøyferjå, har i løpet av sommeren fraktet 250 badegjester til Store Marøy.

Naturvernforbundet i Rogaland har brukt tallrike dugnadstimer på å gjenskepe kulturlandskapet på Store Marøy utenfor Rogaland. De siste somrene har de også brukt båten Marøyferjå for å frakte badende ut til øya. Og i løpet av sommeren har de kjørt mer enn 250 badegjester ut til øya, de fleste barn mellom fire og ni år. Det er støtte fra Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune som har gjort det mulig for Naturvernforbundet i Rogaland å arrangere et lavterskel natur-, kultur- og friluftstilbud på den vesle øya i Gandsfjorden.

Miljøpris til Hauge

Mangeårig leder i Naturvernforbundet i Sandefjord, Alexandra Hauge, fikk i sommer Sandefjord Venstres miljøpris.

«Som leder i Sandefjord Naturvern har Hauge vært en lokal vaktbikkje for miljøet i 25 år. Blant annet har hun jobbet for å ta vare på lokale friluftsområder og for å hindre utslipp fra Torp flyplass», heter det i begrunnelsen. Vestfold Venstre miljøpris gis til personer eller organisasjoner som har gjort en viktig jobb for miljøvernet i Vestfold.

Hauge gikk i fjor av som leder i Sandefjord Naturvernforbund etter å ha sittet som leder i 25 år.

Vil ha aluminiumsverk til Nordland

Det amerikanske selskapet Alcoa har foreslått å bygge et aluminiumsverk i Finnmark, men Naturvernforbundet vil heller ha kraftverket i Nordland, for å kunne utnytte kortreist kraft og kraftoverskudd.

– Kortreist kraft er mest miljøvennlig, og Nordland har et stort kraftoverskudd. Dersom man etablerer et aluminiumsverk i Finnmark vil man være avhengig

av gasskraft fra Snøhvit-feltet, sier Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet. I Midt-Norge har man støtt på problemer ved å flytte industri fra områder med kraftoverskudd til et område med kraftunderskudd. Med kraftmangel, høyere strømpriser, samt utbygging av kraftnettet gjennom viktige naturområder som resultat.

MILJØQUIZ

Hva vet du om transport?

- 1.** Hvor mange togreiser kan du ta til Kristiansand for å slippe ut like mye CO2 som én flyreise på samme strekning?
☐ a) 2
☐ b) 12
☐ c) 38
- 2.** Hvor mange kilometer med dobbeltspor er det på jernbanen i Norge?
☐ a) 59 km
☐ b) 219 km
☐ c) 950 km
- 3.** Hvor mange kilometer med dobbeltspor er det på jernbanen i Sverige?
☐ a) 920 km
☐ b) 1860 km
☐ c) 3350 km
- 4.** Hvor stor del av CO2-utslipp kommer fra veitrafikk i Norge?
☐ a) Ca 5 %
☐ b) Ca 20 %
☐ c) Ca 90 %
- 5.** Hvorfor er det mer miljøvennlig å reise med kollektivtransport enn med bil?
☐ a) Fordi de kjører saktere og sparer energi
☐ b) Fordi de frakter mange på én gang
☐ c) Buss og tog bruker vann som drivstoff
- 6.** Hvor mye bensin bruker et fullt tog på å kjøre fra Oslo til Kristiansand?
☐ a) Ca 450 liter
☐ b) Tog bruker ikke bensin, det bruker vann
☐ c) Tog bruker ikke bensin, det bruker elektrisitet

1 - C: 38 2 - B: 219 km 3 - B: 1860 km 4 - B: Ca 20 prosent 5 - B: Fordi de frakter mange på én gang 6 - C: Tog bruker ikke bensin, det bruker elektrisitet

Fast!

AGENTSIDER

Miljøagent Ravn

Miljøagenten Ravn er veldig glad i naturen og opptatt av miljøet. Han synes det er viktig å si ifra når han ser at andre gjør ting som er forurensende og skadelig for jordkloden vår.

Sommeren er over og Ravn gleder seg til å ta fatt på et nytt skoleår, og ikke minst til å verve enda flere miljøagenter.

På slutten av første skoledag skal klassen hans velge nye elevrådsrepresentanter. Læreren sukker oppgitt:
– Av 18 elever har bare to

stilt til valg!
Ja, ja, veldig bra at Linus og Nora stiller».

Alle elevene får utdelt hver sin papirlapp der de skal skrive navnet til den de vil stemme på. Til slutt går læreren rundt i klassen med en caps som alle legger lappen sin oppi, og han passer på at alle får levert.

– **100 prosent** valgdeltakelse er ganske bra da», sier Ravn til læreren, som gir ham et smil. Læreren teller opp stemmene og sier:
– Ja, dette var en jevn kamp, men Nora vinner med én stemme».

Ravn tenker seg om et lite øyeblikk, så sier han:
– Her er det noe muffens! Jeg kan bevise at valget er ugyldig.
Hvordan kunne Ravn være så sikker i sin sak?

LØSNING FRA MILJØAGENT-

RAPPORTEN NR. 3:

Ravn skjønnte gutten var uskyldig, fordi han var på samme størrelse som lillebroren. Ravn viste at lillebroren ikke rakk opp til vinduet.

VINNER:

Felix Bjerke 7 år var en av de skarpe miljøagentene som svarte riktig på forrige agenthistorie, og får tilsendt en t-skjorte i posten. Gratulerer!

Send inn det du tror er løsningen til anne@miljoagentene.no, så er du med i trekningen av en økologisk t-skjorte fra Miljøagentene. Svarfrist 5. september.

FRA UNGDOM

Av Ola Skaalvik Elvevold

Leder i Natur og Ungdom

Natur og Ungdom skal fortsette å være Natur og Ungdom. Men brått har vi blitt enda mer bevisst på rekkevidden av det vi jobber med.

Aldri før har jeg skrevet en mer krevende tekst til Natur og Ungdoms medlemsblad. Det er det aller vanskeligste språket vi tar i bruk, når vi forsøker å beskrive hva vi føler og tenker etter det som skjedde 22. juli. Det hjelper å låne andres gode

ord. "Vi er så få her i landet, hver fallen er bror og venn" skrev Nordahl Grieg i 1940. Enda færre er vi i det ungdomspolitiske miljøet i Norge. Det gjelder i hovedstaden, og det gjelder enda mer i Moss, i Haugesund eller i Orkdal. Vi er mange i Natur og Ungdom som hadde en bror eller en venn på Utøya. Til syvende og sist er det langt mer som samler enn som skiller det ungdomspolitiske miljøet i Norge. Vi lever og ånder for debatt, for

engasjement og for det levende, deltakende folkestyret – vårt vern mot vold, vårt sverd.

Angrepet mot AUF og regjeringskvartalet var et angrep på oss alle, og på livsnerven i demokratiet vårt. Hva kan man gjøre i møte med en så forskrudd og total ondskap som den Utøya og Oslo ble utsatt for 22. juli? AUF har selv gitt det beste svaret: "Om en mann kan vise så mye hat, tenk hvor mye kjærlighet vi alle kan

*Om én mann kan vise så mye hat
tenk hvor mye kjærlighet vi alle kan*

DOMMEN

kan vise sammen.” Statsminister Jens Stoltenberg var tidlig ute og sa at vårt svar på terrorismen vil være ”mer demokrati, mer åpenhet og mer humanitet”. På denne måten skal vi slå tilbake, og vise terroristen at han har tapt.

Det er vanskelig å si om norsk politikk noen gang vil bli den samme. Vi skal og må tilbake til politisk debatt der viktige forskjeller vises fram, og meninger brytes mot hverandre. Men alle som opplevde

22/7 har delt en unik opplevelse som aldri vil bli glemt. Paradoksalt nok er det med utgangspunkt i det aller grusomste at vi som samfunn viser fram det vakreste som finnes av samhold, solidaritet og nestekjærlighet. Etter bevegelsen som reiste seg 25. juli synes det åpne norske demokratiet tryggere forankret enn på lenge. Men arbeidet for demokratiet skal og må fortsette hver eneste dag framover.

Vi skal gjøre vårt. Natur og Ungdom skal fortsette å være Natur og Ungdom. Likevel har vi brått blitt enda mer bevisst på rekkevidden av det vi jobber med. Når vi jobber for å kutte norske klimagassutslipp, gjør vi det i solidaritet med kom-

mende generasjoner og verdens fattigste. Men kanskje like viktig: Gjennom vårt arbeid, hver eneste dag, bidrar vi også til å slå ring om det levende folkestyret. Aldri før har engasjementet vårt og det arbeidet vi gjør vært viktigere. Aldri før har det vært viktigere at vi fortsetter å få flere unge til å engasjere seg sammen med oss, og at vi er en stemme som lyttes til av landets ordførere, stortingsrepresentanter og statsråder. Jeg tror både AUFs og Natur og Ungdoms beste tider ligger foran oss.

**Kast dine krefter inn:
Døden skal tape!**

N|TECH 1,2 **N|TECH 1,0** **N|TECH 0,7** NESTE GENERASJON VINDUER

NorDan NTech gir
bedre klima
både inne og ute

Husk BYGG REIS
DEG-messen
19.-23. oktober.
Besøk oss
på stand C03-18.

SMART I DAG – SMART I MORGEN

 NorDan®

www.nordan.no

LOKOMOTIV. Foto: Bitmap